ADALET
DERGİSİ

YIL : 37 Eylûl 1946 SAYI : 9

ADALET BAKANLIĞINCA
ÇIKARILIR

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

ANKARA
Yeni Cezaevi Basımevi

339

ADALET DERGİSİ

Adalet Bakanlığınca Çıkarılır

Yıl : 37 Eylül : 1946 Sayı : 9

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER: Sahife

Dr. R. FİKRET ARIK — Miras şirketi bakkında bir inceleme 907

Dr. İZZET ARTUS — Kan muayenesi 920

CEVDET ÖZDEN — Müessir fiiller üzerinde bir inceleme 931

HUSRİN TUĞSAVUL — Borçlar K. 63 ncü Maddesi üzerinde bir inceleme 946

AHMET ERDOĞDU — Fark ve Müsavviz olmak ve bunun İspatı 955

KAZIM DERELİ — Vasiyetnamelerde tanzim şekilleri bakkında bir inceleme 970

MEVZUAT ARASINDA 980

AVUKATLIK STAJYER İMTİHAN TALİMATNAMESİ 1013

BİBLİYOGRAFYA 1016

YARGITAY KARARLARI (CEZA BÖLÜMÜ) ..... 127—142

YARGITAY KARARLARI (HUKUK BÖLÜMÜ) ..... 121—186

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARLARI ..... 19—22

342

hissesinde bir inzimam ve tezayüt vâkı olur

Mirascılardan birisi ölürse mirascıları onun yerini alır. Yani miras şirketi üyeliği sıfatı miras yolu ile geçer (fakat temlik edilemez). Bu suretle başlangıçta mirasçılar çevresine dâhil olmıyan kimseler miras şirketine katılırlar. Ölen mirasçının mirascıları özel bir birlik halinde miras şirketinin üyesi olmazlar; çünkü ölen mirasçının mirasçılarının teşkil ettiği miras şirketi de bir hükmî şahıs değildir. Şu halde mirasçının mirasları münferiden miras şirketinin üyesi olurlar.

III. MİRASÇILARIN ŞİRKETTEKİ HAKLARI.

1. Zilyetlik ve mülkiyet.

Mirasçılar terekeye dâhil olan eşyanın yani maddî şeylerin iştirak halinde maliktirler. Fakat terekeye dâhil olan yani miras yolu ile intikal edebilen sair mameleki kıymetlerin üzerinde mülkiyet hakkı bahis mevzuu olamıyacağı için onların üzerinde ancak iştirak halinde mevcut bir hakkın sahibi vaziyetindedirler. Buna karşılık mirası ret hakkı miras yolu ile intikal eden mameleki kıymetler cümlesinden olmadığı için her münferit mirasçı bu hakkı müstakillen kullanabilir. Başka deyimle mirasın reddi aslında bir tasarruf muamelesidir. Fakat bu muamele sırf mameleki bir muamele değildir. Bu hak mirasçılardan her birinin şahsına aittir. Tenkıs dâvası açmak hakkı da böyledir Müteveffanın zilyetliği iştirak halinde zilyetlik mahiyetini alarak; hukukî iştirak halinin fiili ifadesi olmak üzere mirasçılara intikal eder (madde 539). Tereke malları üzerinde zilyetlikten doğan haklar ancak iştirak halinde kullanılabilir.

2. İdare ve tasarruf.

A) İdare: tereke mallarının ve alacaklarının idaresinde müşterek mülkiyet esasında mevcut olan çoğunluk esası uygulanmaz. Bütün mirasçıların ittifak etmesi lâzımdır. Terekenin idaresinde ancak küçük ve ehemmiyetsiz muameleler için bu esastan ayrılmak düşünülebilir. Gerçekten medenî kanun müellifi E. Huber İşviçre medenî kanunu gerekçesinde şu fikri ileri sürmüştür: müşterek mirasçılar tarafından yapılan işlemler küçük, evi bir idarenin gerektirdiği bir işlem mahiyetinde ise diğer mirasçıları bağlayabilir. Huber bu mütalâasını aile şirketi emvaline dair 327 inci maddenin 2 inci fıkrasına istinat ettirmektedir. Bu fıkraya göre şirket âzasından her biri diğerlerinin iştiraki olmaksızın

rruflar arasında mülkiyetin nakli, bir mükellefiyetle takyit, feragat misâl olarak gösterilibilir. Temliki tasarrufun konusu mülkiyet veya mahdut aynı haklar (teslim veya tapuda tesçil); borç münasebetleri (meselâ icarın feshini ihbar), alacaklar (temlik, feshin ihbarı, edenin kabulu [1]. Temliki tasarrufun zıddı borç münasbeti muameleleridir, meselâ bir gayrimenkul üzerinde yapılan satış akti. Borç münasebeti işlemleri dahi mirascıların el birlği ile yapması icap eden işlemlerdendir.

581. Maddenin ikinci fıkrasına göre bir mirasçı ancak diğer mirasçılarla iş birligi ederek terekeye dâhil kıymetler üzerinde şu halde mirasçılardan birisinin terekeye dâhil bir şey veya bu şeyin cüzü üzerinde tasarruf edildiği yalnız başına tasarruf edemez. Böyle bir tasarruf hükümsüzdür. Fakat diğer mirascıların sonradan vereceği icazet ile muteber bir hal alabilir. mirasçıların verecegi muvafakat beyanının *ayni zamanda* verilmesi şart değildir. Muvafakat başka başka tarihlerde de verilmiş olabilir. mirasçıların el birliği ile yaptığı temliki tasarruf ayrı ayrı her biri bakımından muteber olmalıdır. Bu itibarla bir mirasçı medeni hakları kullauma ehliyetini haiz değilse onun yerirne vasisi hareket eder. Bundan başka şu noktayı da belirtmek icap eder: mirascıların hep birlikte hareket etseler dahi **terekenin tamamı** üzerinde temliki tasarrufta bulunamazlar; ancak terekeye dâhil münferit şeyler üzerinde temliki tasarruflarda bulunabilirler. Fakat derhal ilâve edelim ki terekenin toptan temliki husunda borç doguran bir bağıt yapabilirler. Ancak bu bağıtın icrası için terekeye dâhil olan hakların her birinin devri için kanunun koyduğu şekiller dairesinde ayrı ayrı temliki tasarrflarda bulunmak mecburiyeti vardır.

Burada hatıra bir sual gelebilir; mirasçılardan her biri terekeye dâhil bir mal üzerinde yapılacak temliki tasarrufa mecburmudur, bazı ahvalde bir mirasçının temliki tasarrufa iştirak etmemek suretile onun yapılmasına mâni olması ve bu yüzden terekenin zarar görmesi mümkündür. Buna rağmen kanun bu mirasçıyı temliki tasarrufa iştirake icbar için özel bir vasıta vermemiştir. Diğer mirasçılar böyle bir halde yetkili yargıca baş vurarak terekeye bir temsilci tâyin etmesini isteyebilirler. Bu temsilci gerekiyorsa bahis mevzuu temliki terekeyi tasarrufu yapar.

[1] Von Tuhr Taraité générale du code Fédéral des obligations S. 172.

Terekenin hasılatından mirasçılar hisseleri nisbetinde faydalanırlar Fakat evvel emirde şu noktaya işaret icab eder ki terekenin hasılatı terekede kalır. Gerçekten, terekenin memnunluk verici bir tarzda idaresi, faizleri ödenmesi, mirascıların hisseleri arasında taadülü, denklemi sağlamak için bu hasılatın, semerelerin sarfedilmesi icap eder. Her mirasçının tereke hasılatından —tereke ihtiyaçları için sarfedilen mıkdardan arta kalan mıktar üzerindeki hissesi ancak terekenin taksimi anında kesin olarak belli olur. Bu itibarla hilâfına bir anlaşma yoksa tereke hasılatı ancak terekenin tasfiyesi anında taksim edilir. Fakat miras şirketi uzun zaman devam eder, yani taksim şu veya bu sebeple gecikmiş olursa hisseleri nisbetinde mirasçılar arasında hasılatın taksimi mümkündür. Böyle bir taksim keyfiyeti, terekenin kismen taksimi demek olup ancak mirascıların oybirliği ile vereceği bir kararla gerçekleştirilebilir. Mirasçılar arasında anlaşmazlık çıkarsa —ki bu hal pek seyrek görülür— yargıca müracaatla bir temsilci tâyin ettirmek yoluna gidilebilinir. Bir mirasçının mirasçılık sıfatı veya hissesi münazaalı ise bu mirasçı tereke hasılatından hissesine mahsuben bir taksit ödenmesini isteyemez.

V. MİRAS ŞİRKETİ İLE MİRASÇILARDAN HERBİRİ ARASINDAKİ MÜNASEBET.

Terekenin mirasçının mamelekinden ayrı ve özel bir mamelek teşkil etmesinden bir takım neticeler doğar. Bir mirasçının şahsında müteveffaya karşı doğan alacak veya borçlar, alacakalı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi suretile sukut etmez .

Şu halde bir mirasçının müteveffadan bir alacağı varsa, şahsında alacaklı ve müteselsil borçlu (bak madde 581) sıfatları birleştiği halde alacağı sakıt olmaz. Mirasçılardan birisi müteveffaya borçlu ise bu borç, tevarüsten sonra da terekeye karşı devam eder. Bunun gibi, müteveffanın, mirasçılardan birisinin gayrımenkulü üzerinde ki rehin hakkı mirasın açılması ve bu mirasçının gerçekten mirasçı olması ile kendiliğinden sukut etmez (Konsolidation cereyan etmez). Fakat taksim esnasında borçlu mirasçıya terekenin bu borca tekabül eden alacağı temlik edilmesi halinde alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi suretile borcun sukut edeceği tabiidir.

Takas bakımından da durum aynıdır. Mirasçılardan birisi, terekenin bir kimseye karşı mevcut alacağı ile kendisinin bu kimseye karşı olan şahsi borcunu takas edemez (meğerki taksim esnasında bu alacak kendisine tefviz edilmiş olsun). Bunnn gibi mirasçılardan birisinin şahsî borçlusu bu borcunu terekeye karşı olan alacağı ile takas edemez. Alman Medeni kanunun 2040 maddesinin ikinci fıkrası bu esasıaçıkca

tesbit etmiştir. Misaller: Bir miras şirketi A veB adlı iki mirasçıdan müteşekkildir. Üçüncü şahıs Z.in bu şirkete 1000 lira borcu vardır. Fakat yine Z.in A. dan 1000 lira alacağı vardır. Z.,A. ın kendisine aynı mıktar da borcu olduğunu ileri sürerek miras şirketinin alacağını vermemezlik edemez. Aynı suretle, A,Z.in alacağını, miras şirketinin Z. den alacağı ile takas edemez.

Buna mukabil miras şirketinin bir borcu ile mirasçılardan birisinin şahsî alacağı takas edilebilir. Çünkü Miraçsılardan herbiri terekenin borçlarından müteselsil olarak borçludur. (Bak madde 582). Misâl: A ve B. den ibaret bir miras şirketi Z.e 1000 lira borçludur. Z.de A.ya 1000 lira borçludur. Z.,A. ödeme talebine karşı takas definde bulunabilir. Çünkü A. terekenin borcundan müteselsilen mesuldur, bu itibarla her iki borç münasebetinin hak ve borç sahiplerinde ayniyet vardır. Bunun gibi,A. dahi müteselsil borçlu sıfatile kendisine Z. tarafından yapılan müracaata karşı kendisinin *Z.* den olan alacağını ileri sürerek takas dermeyan edebilir.

Mirasçılardan birisinin üçüncü bir şahsa karşı olan borcunun terekenin bu şahıstan olan alacağı ile takas edilemeyeci hakkındaki esas, diger mirasçıların icazeti ile bertaraf edilebilir mi?. Prof. ***Escher*** bunu mümkün görmeyor. Onun fikrine göre böyle bir icazet terekeye ait olan bir alacağa A, bâhis mevzuu mirasçının alacağı sıfatını veremez. (Halbuki takas yapılabilmek için aynı kimsenin iki borç münasebetinde hem alacaklı hem borçlu durumunda bulunması lâzımdır). Bu profesörün fikrine göre miras şirketi bu alacağı bahis mevzuu mirasçıya temlik ederse bu şart tahakkuk eder ve takas mümkün olur.

2 – Miras şirketi ile münferit bir mirasçı arasındaki hukukî muameleler:

Müelliflerin fikrine göre miras şirketi ve münferit mirasçılar ayrı ayrı hukuk süjeleri olduklarına göre birbiri ile hukukî muamelede bulunabilirler. (Bak ***Escher*** Madde 602 N.35, ***Tuor***, Madde 602 s. 776, ***V.Tuhr***: S. 353). Münferit mirasçı miras şirketile hukukî işlemde bulunduğu zaman hem miras şirketinin üyesi sıfatile, hem diğer âkit olarak hareket eder (Tapu sicillinde yapılacak tasarruflarda diğer mirasçıların tesçil talebi içine —aynı zamanda diğer taraf durumunda bulunmasına rağmen —bu mirasçının da imzası bulunmak icap ettiği müelliflerce kabul olunmaktadır. Bütün mirasçılar bu işlemlere muvafakat ettiği takdirde bu işlemlerin yapılması herhangi bir güçlük arzetmez. Fakat mirasçılardan biri veya bir kaçı gereken muvafakati vermekten kaçınırsa öteki mirasçılar yargıça müracaatla terekeye bir temsilci tâyin ettirebilirler.

teyip istememekte ve onun neticelerini takdir etmekte kanton Yargıcını serbest bırakarak muayene meselesini yeniden incelemesi için dâvayı ona geri göndermekle iktifa ediyor.

Kanton mahkemesi kan muayenesi yaptırmağa karar verdi, klâsik guruplar usulile yapılan bu muayene dâvalının babalığını bertaraf etmek neticesine vardı. Bununla beraber mahkeme dâvayı kabul etti. Dâvalının müracaatı üzerine yeniden hâdiseye vaziyed eden Federal mahkeme muayene usulüne atfedilebilen itimat derecesi hakkında yeniden malûmat aldıktau sonra 14/haziran/1935 de yeni bir karar verdi (RO 61 II 72). Bu sefer muayenenin birinci defa mevcut değil gibi görünen ilmi mahiyette teminat ile ihata edildiğine dair emniyet hasıl ederek muayeneye tevassül etmesi için dâvayı yeniden Kanton mahkemesine iade ediyor. Federal mahkeme içtihadını tâdil ederek böylece ilk defa olarak, babalık dâvasında dâvalının hâkimden kan muayenesini talep etmek hakkını ve hâkimin onu emretmek vecibesini kabul etti. Bundan sonra teyit edilen bu prensip bilhassa yalnız (RO 61 II 145) ana ve çocuk için, emredilen muayeneye tâbi olmak mecburiyetini tazammun eder. (RO 60 II 84 ve 61 II. 645) (64.II.253) onlar bunu ret ederlerse bu kanton muhakeme usulü kaidelerine göre Yargıç tarafından takdir edilmelidir.

Federal mahkeme üçüncü bir şahsın (Meselâ babalık dâvasında gösterilen babadan başka bir şahıs) muayeneye tabî olmaya icbar edilebilip edilemiyeceği meselesini tetkik ve bunu Kanton muhakeme usulüne ait telâkki etti. (RO 64 II. 253)

2— Federal mahkeme muayenenin neticelerinin emniyetini temin etmek için alınmaoı lâzım gelen tedbirler üzerinde daima israr etti. Muayeneler, keza mümkünse önceki kan almalar, tecrübesi ve tekniği muayenenin ilmî kıymetini teminat altına alan ilmî enstitüler—de vapılmalıdır. (RO 61 11 72; 66 11. 65; 67 11 84). Yargıç kaza dairesinde, matlup teminatı arzeden bir müesseseye sahip bulunmadığı gerekçesile muayene talebini ret edemez; icaabında diğer bir kantonun bir müessesesine müracaat etmesi lâzımdır. (RO 67 11 84) Federal maheme, neticenin kıymeti hakkında kâfi teminat bulunmadığı zaman, ecnebi memlekete, bu nevi muayenenin müstamel görünmediği bir memlekette tatbik edilmesi icap eden bir kan muayenesini ret eden bir kanton mahkemesi kararını tasdik etti. (RO 61 II 145).

3— Federal mahkeme, kendisine arzedlien ilk hâdiselerde klasik gruplar usulüne göre yapılmış muayeneler muvacehsinde bulunuyordu. Zamanla M ve N seciyeleri usulu intişar etti. Mahkeme bu usullerden her birine müsavi bir ispat kuvveti izafe etti. Yargıç iki usulden yalnız-

456 ncı maddenin dördüncü ve birinci fıkralarında, neticeleri pek hafif veyahut hafif olan müessir fiiller hakkında ceza konulmuştur.

Dördüncü fıkra, fiilin hiçbir hastalığı veya mûtat iştigallerden mahrumiyeti mucip olmaması veyahut bu hallerin on günden ziyade uzamamış bulunması, birinci fıkrada, fiilin on günden fazla ve yirmi günden noksan hastalığı veya mûtat iştigallerden mahrumiyeti mucip olması hallerine dairdir.

Kanun, hastalık ve mûtad iştigallerden mahrumiyet hallerini ayrı ayrı nazara almıştır. Kanaatimizce, müessir fiilin neticesi olarak husule gelen hastalığın, fiilin mağdurun vücudunun tesir ettiği kısmına veyahut heyeti umumiyesine şâmil olması farksızdır. Meselâ mağdurun sıhhatinin ihlâl edilmiş bulunmasındadır.

Mûtat iştigallerden mahrumiyet ise, hastalık mevcut olmaksızın mutad olan bedenî ve fikri iştigallerden mahrumiyettir.

Müessir fiil neticesinde husule gelen hastalık veya mûtat iştigallerden mahrumiyet müddetlerinin fennen tesbiti icapeder. Bu müddet gereği gibi yapılan bir tedavi ile mağdurun iyileşmesi için geçmesi lâzım gelen zamandır. Tedavideki kayıtsızlık ve ihtimamsızlık veyahut fena tedavi sebebile mağdurun iyileşmesi gecikmiş ise neticeye bizzat mağdurun veya araya giren üçüncü şahsın fiili müessir olduğundan bundan doğan sorumluluk sanığa yükletilemez. Bu gibi hallerde gereği gibi bir tedavi ile mağdurun iyileşnesi için muktazi olan zamandan fazlasının fail aleyhine nazara alınmaması lâzımdır. Yargıtayımızın içtihadı da bu merkezdedir [1].

Görülüyorki 456 ncı maddenin dördüncü ve birinci fıkrasında yazılı haller, müessir fiilin, muvakkat bir zaman için devam edip eserleri tamamile zail olan neticelerine taallûk etmektedir.

Bu fiiller, şahsın maddî mevcudiyetinde daha vahim ârızalar da husule getirebilir. Bunlardan da maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında bahsedilmektedir.

İkinci fıkra,

1— Havastan veya âzadan biri devamlı zaafa uğramak,

2— Söz söylemekte devamlı müşkülâta mâruz kalmak.

3— çehrede sabit bir eser kalmak.

4— Yirmi gün ve daha ziyade akıl veya beden hastalıklarından birini mucip olmak veya bu kadar müddet mûtat iştigallere devam edememek.

[1] C. G. K. 16/2/942

teşkileder. Bunun için kanun bu fiilleri ağır ceza tehdidi altında bulundurmuştur.

Havas ve âzadan birinin devamlı zaafa uğraması ile havassın ziyaı veya âzanın tatili hallerini birbirinden ayırmak lâzımdır. Devamlı zaafı yukarda izah etmiştik. Devamlı zaafa uğrayan havas ve âza normal vazife görme kabiliyetlerini kısmen kaybetmiştir. Fakat yine vazife görürler. Havassın zıyaı veyahut âzanın tatili, bunların kabiliyetlerini temamile kaybetmeleri yani vazifelerini hiçbir suretle yapamamalarıdır. Körlük, Sağırlık.. İlâh. gibi. Yargıtayımızın bir kararına göre, bir gözün görmek hassasını tamamen kaybetmesi tatili uzuv mahiyetindedir [1].

Çehrenin daimi değişikliğini, çehrenin büsbütün değişmesi anlamında almak uygun olur. Zira bu dereceye varmayan arızalar çehrede sabit bir eser mahiyetinde kalır. Bu takdirde fiil 456 ncı maddenin 2 nci fıkrası şümulü dahiline girer.

Müessir fiil bir kadına karşı ika olunupta çocuğun düşmesini intaçeylediği takdirde ceza kanununun 456 ncı maddesinin 3 ncü fıkrasının uygulanabilmesi için suçun işlendiği zaman sanığın, mağdurun gebeliğini bildiğinin tahakkuku lâzım gelip mağdurun gebe olduğunu bilmediği takdirde müessir fiilin mevcut olduğu hastalık müddeti nazara alınarak mezkûr maddenin diğer fıkralarının tatbiki gerekeceği Yargıtayımız ceza Genelkurulunca içtihat birleştirme suretile kararlaştırılmıştır [2]. Hakikaten, failin. gebe olduğunu bilmediği mağdur aleyhine işlediği fiilin, çocuğun düşmesi gibi doğuraçağı vahim neticelerle ilzam edilmesi uygun olmaz. Gebelik hali failce bilinmediğine göre 458 inci maddenin uygulanmasını gerektirecek bir kasti tecavüz de bahis mevzuu değildir. Bu gibi hallerde ceza tâyininde fiilin sebep olduğu hastalık veya mûtat iştigallerden mahrumiyet müddetinin nazara alınması ile en âdilane btr yol seçilmiş olur.

V—Müessir fiillerde cezayı artırıcı sebepler.

Ceza kanunumuzun 456 ncı madesinde, genel olarak şahıslara karşı ve âdi vasıtalarla işlenen müessir fiiller hakkında ceza konulmuştur Fakat—cürmün, buna mâruz kalanda ciddi bir korku ve endişe ve vücudunda daha şiddetli acı ve ıstırap doğuracak bazı vesıta ve suretlerlede ikaı mümkündür. Bir tokat, tekme veya sopanın verdiği acı

[1] I. C. D. 22/5/935 gün ve 1642/1454 CK. madde: 456
[2] 3/5/937 gün ve 89/107 CK. Madde: 456

ve ıstırap ile bir silâhın mağdurun vücudunda açtığı yaranın ıstırabı bir olamaz. Ayni zamanda silâh yüksek tahrip kudretine malik bir vasita olması itibarile suç ikaında bir çok yerlerde kanuni şiddet sebebi sayılmıştır. (CK. mad. 188/3. 497...). Failerinin taşıdığı mütecavizane ruh ve zihniyet bakımındanda her iki fiill arasında fark vardır. Bu sebepten dolayı bu iki hali vaz edilecek ceza bakımından da ayırmak zarureti hissedilmiştir.

Diğer taraftan kanun, cürmün bâzı şahıslar aleyhine işlenmesini de daha şiddetli tedbirlerle önlemek lüzumun duymuştur. Bu sebeple cürmün bâzi vasıta ve suretlerle yahut bâzi şahıslara karşı işlenmesi hallerini cezayı artırıcı sebep addetmiş ve failleri hakkında daha ağır ceza tertibi cihetine gitmiştir. Cezanın ağırlaştırılmasını icabettiren bu halleri filî ve şahsî olmak üzere ikiye ayırarak inceleyeceğiz.

1 — Cezayı artıran fiilî sebepler.

Cezayı ağırlaştiran fiili sebepler, cürmün gizli ve aşikâr bir silâh veya aşındırıcı ecza yahut zehir ile veyahut da kanunun 450 nci maddesinin 3. 4. 6. 7. 8. 9 ncu bentlerinde yazılı suretlerle işlenilmesidir.

Silâhtan maksadın ne olduğu kanunun 189 ncu maddeslnde gösterilmiştir. Bu madde hükmüne göre, ceza kanununun uygulanmasında silâh bir cürmün esbabı müşeddidesini teşkil ettiği takdirde kanunda hilâfi yazılı olmadıkça silâh tâbirinden maksat:

1 — Şişli baston ve buna benzeyen gizli silâhlardan,

2 — Alelıtlak ateş çıkaran aletlerden.

3 — Bunlardan maada cebir ve tehdit icin taşınan bıçak, kama vesaire aletlerden ibarettir.

Binaanaleyh müessir fiil bu aletlerle işlendiği takdirde cezayı artırıcı sebep tahakkuk etmiş olur.

189 ncu maddede negibi şeylerin silâhtan addedileceği tahdidî surette gösterilmiş değildir. Maddenin üçücü bendinde» cebir ve tehdit için taşınan sair âletler" denilmektedir. Şuhale göre müessir fiil bu maddede gösterilmeyen sair cebir ve tehdide salih aletlerle işlenildiği takdirde cezayı artırıcı hal tahakkuk eder.

Yargıtayımıza göre, Balta ve tırpan misillu aletler [1], çakı [2], Makas [3], Küreğin keskin tarafı [4]. Kanunun tatbikatında silâhtan maduttur.

Aşındırıcı ecza ve zehir de muharrip vasıtalardır.

2 – Cezayı artırıcı şahsî sebepler.

Kanun, müessir filin bâzı şahıslar aleyhine işlenmesi halinide cezayı ağırlatıcı sebep olarak kabul etmiştir. Şahsî ve fiilî sebepler arasındaki fark, birincisinde şiddet sebebi suçun mevzuunda mündemiç bulunduğu halde ikincisinde, kullanılan vasıtalarda yani failin fiilinde mündemiç bulumasıdır.

Aleyhlerine işlenen müessir fiilde şiddet sebebi blunan şahıslar,

1 — Millet vekilleri (mad. 457),

2 — Görevini yaparken veya yaptığı görevden dolayı tecavüze mâruz kalmak kaydile resmî sıfatı haiz bulunan memurlar (.271),

3 — Karı, koca, kardeş, babalık, analık, evlatlık, kayın baba, kaynana, damat, gelinler, usul ve furu (mad. 457) dır.

Kannn, fiilin millet vekilleri aleyhine işlenmesini cezayi artırıcı sebep saymıştır.

Devlet tarafından kamu hizmetlerile görevlendirilen kimselerin bu görevlerini yaptıkları sırada veya yaptıkları görevden dolayi mâruz kalacaklari tecavz bunların şahıslarından ziyade toplum aleyhine matuf sayılacağından cürmün bu gibiler üzerinde ikamada şiddet sebebi olarak kabul etmiştir.

Yine toplumu meydana getiren aile birliklerinin fertleri arasında iyi münasebetlerin, tesanüt ve işbirliğinin temin ve idamesine itina eden kanun, müessir fiilin aile birliğini ihlâl suretile işlenilmesi halindede eezayi ağırlaştırmıştır.

Babalık, analık ve evlâtlık tâbirinden maksat, medenî kanun hükümlerince evlât edinme neticesinde aralarında yakınlık hâsıl olan kimselerdir.

Müessir fiilde fiilî ve şahsî artırıcı sebeplerin içtimaı halinde faile verilecek cezanın hem fiili ve hemde şahsî sebeplerden dolayi da ayrı ayrı artırılması icabetmektedir. [5]

[1]—İçtihat birleştirme G.K. 16/5/934 gün ve48/50/11
[2]—C.G,K. 27/5/935 gün ve 2—127/124
[3]—2. nci C.D. 2/1/937 gün ve 2/2
[4]—4.C.D. 20/11/937 gün ve 2633/2617
[5]—C,G.K. 12/7/937 gün ve 238/231

374

meyeceği gibi devletin silâhlı kuvvetlerinin silâh istimaline kanunen salâhiyetli bulundukları hallerde müdafaa mevcut olmadığı için mukabele suç teşkil eder.

4— Müdafaa âni olmalıdır.

Tecavüz neticelendikten sonra mukabele, mukabil bir tecavüz mahiyetini iktisabeder [1].

5— Tecavüzden, başka suretle içtinap kabil olmamalıdır. Daha hafif fiillerle tecavüzün def'i kabil olduğu takdirde mukabele, cezayı istizameder.

2— Ceza muafiyetini istilzameden hallerden ikincisi, ceza kanunumuzun 461 nci maddesinde yazılıdır.

Bu maddeye göre, dokuzuncu babın birinci ve ikinci fasıllarında yazılı hayat ve sıhhat aleyhine matuf suçları,

a— Menkul bir malın zilyedini veya cürüm mahallinde bulunan bir başkasını cebir ve şiddet kullanarak veya şahsen veya malen büyük bir tehlikeye düşüreceği beyanile tehdit ederek o malı teslime yahut o malın kendi tarafından zaptına karşı sükût etmeğe mecbur kılanlara.

b— Cebir ve şiddet kullanarak veya şahsen veya malen büyük bir tehlikeye düşüreceği beyanile tehdit ederek o kimsenin yahut başkasının zararına hukukca hükmü haiz bir senedi vermeğe veya imza etmeğe yahut koparıp mahveylemeğe mecbur kılanlara.

c— Bu cürümleri veya silâhla tehdit ederek veya yol kesmek suretile veya içlerinden velev birisi görünür surette silâhlı bulunan ikiden ziyade kimseler yahut kıyafetini tebdil etmiş olarak işlenen şahıslara,

ç— Para veya eşya veya hukuça hükmü haiz bir senet almak için bir kimseyi hapsedenlere veyahut tenha bir mahalle kaldıranlara veyahut yağma, garet yapanlara karşı malını müdafaa etmek mecburiyetile işleyenler.

d— Bir şahsın evine veya içinde adam oturur sair hertürlü bina ve müştemilâtına merdiven kurup çıkanları veya dıvarını delenleri veya kapısını kıranları veyahut bu mebani ve müştemilâtına ateş koyanları bu fiiller gece vakti olmak veya gündüz olsa bile

[1] Kovalanılan ve evine girip kapısını kapayarak kovalayanların taaruzlarından kurtulan sanığın eve girdikten sonra silâhını alıp kapı önünde bekleyen kimselere karşı tecavüzü, kendisini müdafaadan tecavüz vaziyetine ilka edeceği ve şu halde 49 ncu maddenin tatbikini mucip bir sebep kalmadığı düşünülmeksizin mezkûr maddenin tatbiki suretile muafiyete karar verilmesi yolsuzddr.

Yargıtay 1. C. D. 18/6/940 gün ve 1709/1724.

bir vasıta ile yapılacak taarruzlarda da diğer şartlar tahakuk ettiği takdirde bu bendin uygulanması lâzımgelir. Yargıtay birinci ceza dairesi bir kararında, sanığın, gece yarısı duvardan aşarak karşıda çocuklarile birlikte oturduğu evine giren şahsı, hâsıl olan endişe ve ciddî havfi üzerinne ölürdüğüne göre 461 nci maddenin ikinci bendinde ki şartlar mevcut iken müdafaada ileri gittiğinden bahsile mahkûmiyet kararı verilmesini yolsuz bulmuştur [1].

Kanun, hane, sükna ye müştemilâtına merdiven kurmak, kapu kırmak, duvar delmek fiillerinin failleri defi için 461 inci maddenin ikinci bendinde yazılı şartlar —, tecavüzün gece vakti olması gündüz olsa bile hane, bina ve müştemilâtının hücra bir mahalde bulunması, içinde ikamet edenlerin şahsî emniyetlerince endişe ve ciddi havf bulunması — mevcut bulunmamış olduğu halde faili cezadan muaf tutmayıp asıl fiile müretteb cezada indirme yapılmıştır.

3 Zinanın meşhuden yakalanması.

Cezanın muafiyetini itsilzam eden sebeblerden biri de ziaının meşhuden yakalanmasıdır. Yalnız kanun bu hususta cezayı büsbütün kaldırılmamış işin taşıdığı hususî vehameti, failin duyacağı teessürü göze alarak cezayi kanunî indirme sebebi olan 51 inci maddede yazılı olandan daha fazla bir indirmeye tabi tutulmuştur. Bu maddede yazılı mazeretin tahakkuku şahıs ve zaman ile mukayyettir.

I — Şahsî kayıt.

Mazeret ancak cürüm zinayi icra eden koca, karı, kızkardeş füru'dan biri veya bunların müşterek failleri veya her ikisi aleyhinde karı veya koca yahut usulden biri veya erkek yahut kızkardeş tarafından ika edilmiş olmasıdır.

2 Zaman kaydi

Cürüm yukarda göterilen kimselerin zinayi icra halinde meşhuden yakalandıkları veya zinayl irtikâbetmek üzere yahut henüz irtikâbedildiğine zavahire göre şübhe edilmiyecek surette görüldükleri esnada ika edilmesi lâzımdır. Yargıtay ceza Genelkurulunun bir kararına göre, bir ev içinde yabancı bir erkekle bulunan kadının hal ve vaziyetleri zinanın irtikâbedileceğine şüphe bırakmayacak zahiri delillerden bulunup bulunmadığının tetkik edilmemesi [2]. Birindi ceza dairesince, sanık tararafından öldürülen kardeşi Haticenin adı kötüye çıkmış olan Hamidenin evinde oturduğu ve orada fuhuş icra eylediği mahkemece kabul edilmiş bulunmasına ve fuhuş hali daima zina yapmak demek olmasına göre suçun vasfının

[1] 21/5/938 gün ve 375/1966

[2] — 27/1/937 gün ve 2076/326

Borçlar Kanunun 53 ncü maddesi üzerinede bir inceleme

Muhsin Tuğsavul

1 — 53 ncü maddenin sevk sebebi ve önemi.
2 — 53 ncü maddenin ortaya koyduğu ana prensipler.
3 — Ceza hukuku bakımından suçun unsurları.
4 — Kısaca cezaî mesuliyet nazariyesi.
5 — Hukuk Yargıcının haksız eylemi tesbit sırasında araştıracağı noktalar.
6 — Hukuk Yargıcının ceza mahkemelerinden verilen beraet kararları ile mukayyet olup olmadığı meselesi.
7 — Hukuk Yargıcının ceza mahkemesinden verilen mahkûmiyet kararları ile mukayyet olup olmadığı.

1 — 53 ncü maddenin sevk sebebi ve önemi.

Borçlar kanunun 53 ncü maddesi gerek ihtiva ettiği mâna gerekse tatbikatta mahkemelerde muhtelif görüş ve anlayış farklarına yol açması bakımından üzerinde durulması gereken bir hukuk kaidesi ortaya koymaktadır.

Bu madde, başlığından da anlaşıldığı gibi, (ceza hukuku ile medenî hukuk arasındaki münasebet) i açıklamak üzere sevk edilmiştir.

Üç türlü borç sebebinden birini teşkil eden haksız fiil ekserî ahvalde ceza kanununun men ettiği bir fiilin işlenmesile dogar. Bu itibarladır ki haksız fiil ekseriya doğurduğu hukukî neticeler yönünden bir taraftan hususî hukuk diğer taraftan da ceza hukuku sahasına sıkı sıkıya bağlı hattâ her iki hukuk sahası arasında (tazminat) yönünden hukukî bir ittisal noktasıdır. Daha açık bir tâbirle haksız fiil sadece o fiîli işleyen aleyhine tazminat mesuliyeti doğurmakla kalmaz bir çok hallerde sosyetenin sükûn ve nizamını bozması bakımından ve ceza hukukunu ilgilendiren neticeler de tevlit ettiğinden âmme hakkında harekete geçer.

Demek ki bir çok ahvalde haksız fiil hem hususî hukuk hem de ceza hukuku suçu şeklinde tecelli edebilmektedir.

Haksız fiîlin hukukî veya cezaî müeyyidelerden hangisini davet edeceği veya her iki müeyyideyi birden davet edip etmiyeceği meselesi hukuk politakasını alâkadar eden bir meseledir. Bu o Cemiyetin siyasi, içtimaî, iktisadî, ahlakî... temayüllerine göre değişir ve şekillenir.

Ancak ana kriteryüm şu olmak lâzım gelir: Suç veya fiil aynı zamanda maddî veya mânevî bir zarar tevlit etmişse mutlak surette hususî hukuk sahasında tazminatı davet edecektir.

53 ncü maddenin çözmek iddiasında bulunduğu mesele, bu iki hukuk sahası arasındaki mesuliyet esaslarını bir birine bağlamaktır. Ve yine bu madde ile kanun koyan, Hukuk Yargıcının ceza hukukunun mesuliyete mütedair olan esaslarile ne dereceye kadar bağımlı ve ne dereceye kadar bağımsız olduğunu anlatmak istemiştir.

2 — 53 ncü maddenin ortaya koyduğu ana prensipler.

Borçlar kanunun 53 ncü maddesi aynen:

« Hâkim, kusur olup olmadığına veyahut haksız fiilin failinin temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mesuliyete mütedair ahkâmile bağlı olmadığı gibi ceza mahkemesinden verilen beraet kararile de mukayyet değildir.

Bundan başka ceza mahkemesi kararı kusurun takdir ve zararın miktarını tâyin hususuda Hukuk Hâkimini takyit etmez."

Dikkat edilirse bu madde ortaya üç ana prensip koymaktadır.

1 — Hukuk Yargıcı,

a — Kusurun olup olmadığı.

b — Haksız fiil failinin temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığı meselelerinin hallinde ceza hukukunun mesuliyete mütedair ahkâmile bağlı değildir.

2 — Hukuk Yargıcı, Ceza mahkemesinden verilen beraet kararı ile de mukayyet değildir.

3 — Ceza mahkemesinden verilen kararlar, kusurun takdir ve zarar miktarını tâyin hususunda Hukuk Yargıcını takyit etmez.

Bu prensiplerin muhteva ve ve mahiyetini iyice kavrayabilmek için ceza hukukunun mesuliyete dair olan ana kaidelerine Kısaca bir göz atmak lâzım gelir. Ceza hukuku sahasında bir fiilin cezaî mesuliyeti davet edebilmesi için o fiilde kanunî, mânevî ve maddî olmak üzere üç unsurun bulunması şarttır. Bu üç unsur tekevvün etmedikçe suçlunun ceza kanunnua göre mesul edilmesi bahis mevzu olamaz.

a — Suçun kanunî unsuru; Bir fiilin cezayı mucip olabilmesi için o fiilin bütün hususiyeti yani hukukî unsurlariyle ceza kanununda tasrih edilmiş olması ve karşılığımıda da yine bu kanun tarafından

doldurmamış olanlar farik ve mümeyyiz olmadıkları surette haklarında hiç bir ceza tertip olunamaz) diye hüküm sevk edilmiştir. Ceza Yargıcı failin farik ve mümeyyiz olup olmadığını anlamak için onu tıbbî muayeneden geçirtir ve ayrıca elde edilen Raporu kâfi görmezse daha yüksek dereceli Tıb hevetlerinde bu Raporun tetkikini isteyerek failin temyiz kudreti olup olmadığını tesbit ettirir. Bittabi bu 11 yaşını bitirmiş olupta 15 Yaşını ikmal etmiven suçlulara ait bir keyfiyettir. 11 Yaşından daha küçük olan çocukların ise esasen cezaî mes'uliyetleri mevzuu bahis değildir.

Halbuki Hukuk Yargıcı haksız fiilin failinin temyiz kudretini haiz olup olmadığı melesinde bu kaidelerle bağlı değildir. Çünkü mes'uliyetin ana prensibini vaz eden 41 ci madde tazmin ile mükellef kimseyi geniş mâna (başka bir kimseye zarar veren şahıs) diye ifade etmektedir. Hukuk Yargıcı haksız fiil failinin o fiil sonunda başkasına maddeten veya mânen zarar verip veremiyeceğini tâyin edecek durumda bulunup bulunmadığını araştıracak ve temyiz kudretinde bu mânada anlayacaktır. İstisna dahî olsa Hukuk Yargıcı Borçlar kanunun 44 ncü maddesinin kendisine verdiği yetkiye dayanarak temyiz kudretini haiz olmıyan kimsevide, yaptığı zararın kısmen veya temamen ödemeye mahkûm edebilir. Görülüyor ki Hukuk Yargıcına Ceza kanununda olduğu gibi kusurun mevcudiyet ve failin temyiz kudretini haiz olup olmadığı meselelerinde tahdidî ve takyidî mahiyette müklleflyetler tahmil edilmemiştir. Mahkemelerimiz bu iki mesuliyet esasları arasındaki farkları zaman ile ve muhtelif kararlarile açıklamış ve Yüksek Yargıtayda 53 ncü madde üzerinda mahkeme kararları vesilesile kâfî derecede işlemiş ve içtihadını izhar etmiştir. Misâl olarak Yargıtay 4 ncü hukuk Dairesinin bu hususta ittihaz ettiği bir kararı aşağıda zikiredilmiştir.

« Dâva olunanlara isnat olunan katil fiilinden dolayı onar sene müddetle mahkûmiyetlerine dair ceza mahkemesinde sâdır olan hükmün kat'iyet kesbettiği anlanlaşılmıştır. Hukuk yargıcının Ceza mahkemesinin hükmüne ve ceza hukukuna karşı vaziyeti Borçlar kanunun 53 ncü maddesinde izah edilmiş olup bu maddenin sarahatına göre Hukuk Yargıcı ancak kusur olup olmadığı ve haksız fiil failinin temyiz kudretini haiz bulunup bulunmadığına karar vermek için ceza hukukunun mes'uliyete mütedair ahkâmile bağlı olmadığı gibi kusurun takdiri ve zarar miktarının tâyini hususunda Hukuk Hâkimi Ceza mahkemesi karariyle mukayyt bulunmamış isede, bunlardan maada hallerde ciheti cezaiyede hâsıl olan kaziyyei muhkeme Hukuk Yargıcını takyit eder" 4. H. D. 2096/1749, 22/9/939

386

6 — Hukuk Yargıcının ceza mahkemesinden verilen beraet kararları ile mukayyet olup olmadığı meselesi.

Tetkiki gereken meselelerden biride budur. Hukuk Yargıcı Ceza mahkesinden verilen beraet kararlarile mutlak olarakmı mukayyet değildir. Bunu araştırmak lâzımdır. Burada şahsıma ait bâzı naçiz kanaatlarımı izhar ederek durulmuş olan içtihatlar hilâfına konuşacağım.

Bir fiilin cezayı müstelzim olmaması, o fiilin maddî veya mânevî bakımdan bir zarar da vücüde getirmiyeceğini ifade etmez. Fiil Ceza Kanununa göre suç olmıyabilir. Fakat ayni fiil hususî hukuk suçu yani haksız fiil unsurlarını ihtiva etmesi itibarile tazminat doğurabilir. Bu itibarla Hukuk Yargıcı cezanın beraet kararile mukayyet değildir. Yukarıda da söylediğimiz gibi Hukuk Yargıcının elindeki ana kıstas zarardır. Zarar doğmuşsa ekseriya kanun çerçevsinde tazminî cihetine gidilir. 53 ncü maddenin ceza mahkemesinin beraet kararlarına dokunan bu esasını kavrayabilmek için beraet kararlarının muhtelif şekillerine bakmak icap eder.

1 — Verilen beraet kararı faile isnat edilen fiilin sübut bulunduğunu ve ancak o fiilin ceza kanunu tarafından ceza tehdidi altına konmamış olduğunu ifade edebilir. Bu halde Hukuk Yargıcı ortada bir hususî hukuk suçu olup olmadığını araştıracak ve Borçlar Kanunun 41 nci maddesinde zikredilen unsurların mevcut olup olmadığını tesbite çalışacaktır. Bu unsurlar mevcut ise tazminatta değilse dâvanın reddine karar verecektir.

2 — Verilen beraet kararı cezadaki delâilin kifayetsizliği ve Yargıcın vicdanî kanaatin temin etmemesi noktasından da verilmiş olabilir. Bu takdirdede Hukuk Yargıcı bu kabîl beraet kararile mukayyet değildir. Yine Borçlar kanunu dairesinde tedkikat ve mukayese yapmağa ve hâsıl olacak neticeye göre karar vermeğe mecburdur.

3 — Beraet kararı faile isnat edilen fiilin suçlu tarafından yapılmamış olduğunu kat'î olarak tesbit etmiş ise vaziyet ne olacaktır?

Kanaatimce bu kabîl beraet kararile Hukuk Yargıcı mukayyettir. Ve 53 ncü maddenin zikrettiği beraet kararları bu kabîl beraet kararlarına şâmil olmasa gerektir. Çünkü, elde cihetı cezâiyede failin bu fiili işlemediği hususunda kat'î bir ilâm mevcut iken Hukuk Yargıcı ayrıca tetkikat yapmak hakkını haizmidir ve yaptığı tetkikat

sonunda bu ilâm hilâfına failin o fiili işlediğni tesbit ederek tazminata hükümedebilirmi? Bize göre, Hukuk Yargıcı artık elde böyle bir beraet ilâmı mevcut ise yeniden muhakeme ve tetkikat icrasına mezün değildir. Çünkü mevzuu bahis ceza ilâmı sadece cezaî mes'uliyeti ortadan kaldırmiyor. Fail ile fiil arasındaki rabıtanın yokluğunda munkem kaziyye halinde tesbit ediyor. Hukuk Yargıcı bunun hilâfına tedkikat icra ederek karar verirse elde aynı mevzua taallûk eden iki mubayin ilâm meydana gelmiş olur. Bu itibarla Hukuk Yargıcı sübut bakımından böyle bir beraet kararile bağlı olmalıdır.

Borçlar kanunun 53 ncü maddesi üzerinde toplu bir görüş ve kanaat izhar eden Marten; şerhinin bu maddeye ait tercümesinde, bu maddenin umumî heyeti itibarile Hukuk Yargıcına, Ceza Yargıcından daha geniş bir hareket hüriyeti temin etmek kastiyle sevk edildiğini açıklamakta ve eğer vazıi kanunun kastı böyle ise bunu daha vazıh olarak ifade etmesi lüzumunu izhar etmek suretile maddenin iltibaslara ve yanlış tefsirlere yol açabilecek şekilde sevk edildiğini izhar etmektedir.

Funk; tartışma konusu olan bu madde için, beraet kararları gerek vakıanın tesbiti ve gerek kusurun ve temyiz kudretinin mevcudiyeti ve fiilin haksızlığı hususlarında Hukuk Yargıcını asla takyit etmez diyor. Buna rağmen biz yukarda da tafsilen arzettiğmiz gibi üçüncü tip beraet kararlarının Hukuk Yargıcını takyit edeceği kanaatındeyiz.

7 — Hukuk Yargıcının Ceza mahkemesinden verilen mahkûmiyet kararlarile mukayyet olup olmadığı meselesi.

Beraet kararlarının Hukuk Yargıcını takyit etmemesine mukabil mahkûmiyet kararları, sadece kusurun takdir ve zararın mıktarını tâyin hususunda Hukuk Yargıcını takyit etmez. Fiilin subutu noktasından ceza mahkemesi kararları Hukuk Yargıcını takyit eder. Bunu pek tabiî bulmak lâzımdır. Çünkü (A) yı öldürenin (B) olduğu bütün maddî ve hukukî delilerile ceza dâvsında tesbit edilerek fail belli olmuş ve cez mahkemesincede mahkûm edilerek karar kesinleşmişse Hukuk yargıcı bu muhkem kaziyye hilâfına (ben tahkikat yaptım. Bu adamın kaatil olmadğını anladım veya kaatil olduğu hakkında bir kanaat hasıl edemedim) diyememesi lâzımdır. Bu mülâhazanın aksini kabul ettirecek hiç bir hukukî ve mantıkî sebep ve mesnet bulmaya imkân yoktur. Şu halde mahkûmiyet halinbe Hukuk Yargıcı fiilin sübutu ile mukayyttır. Bu bağlanmanın tabiî sonucu şudur:

Cezaî mahiyet arzeden fiil, aynı zamanda bir hususî hukuk suçu ise artık Hukuk yargıcı kabiliyeti isnadiye veya illiyet rabıtasını

aramiyacak fiilin cereyan tarzı tarafların kusuru ve vukua gelen zararın miktarı göz önüne alınarak o fiile terettüp eden hukukî neticevi yani tazminatı tâyin ve tesbit edecektir. Ancak tazminatın tâyin ve tesbitinde ceza mahkemesi ilâmine bağlı değildir. Çünkü, Çünkü; ceza hukukundaki kanunî ve takdirî hafifletme ve şiddetlendirme sebeplerinin prensipleri ve hareket mebdeleri başka, Borçlar kanunun tazminatın miktar ve şümulü hususunda gösterdiği esaslar yine başkadır. Bilfarz Ceza mahkemesinde fail lehine tahrik bulunduğu kabul edilerek T. C. K. 51 nci maddesi gerektiğince ceza tenzil edilmişse bu Hukuk Yargıcı için tazminatın azaltılmasını mucip bir sebep olarak kabul edilmiyebilir. Hukuk Yargıcı halin cereyanına tarafların kusuruna ve bu kusurun tazminata olan tesirine ve sairaye bakarak Borçlar kanununda zikredilen esaslar dairesinde tazminatın miktar ve şümulünü serbestçe tâyin eder.

Yargıtayın durulmuş olan içtihatlarına göre ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararları Hukuk Yargıcını takyit eder. Borçlar kanununun 53 ncü maddesinde bu içtihadı pekleştiren sarih bir hüküm olmamakla beraber mahkemelerin içtihadı ve Yargıtayın kararları ile böyle kesin bir neticeye varılmış bulunmaktadır Fakat 18/10/932 Tarihinde Hukuk Umumî heyetince ittihaz edilen 4/36—52 sayılı kararda bu içtihadın aksi bir kanaat izhar edilmiştir. Bu karar (Hukuk Yargıcı zararı mucip olduğu iddia olunan sebebin kusur olup olmadığını tâyin hususunda ceza hukukunun mesuliyete dair hükümlerile ve şahsî hakları tazammun etmiyen ceza kararile mukayyet olmadığı ve delil ve şahâdetin takdiri dâvayı gören mahkemeye ait bulunduğu cihetle ısrar kararı usul ve kanuna uygundur) şeklindedir. Mahkemenin ısrar kararınca ise (Ceza mahkemesinin kararları gerek mahkûmiyet ve gerek beraete müteallik olsun Hukuk Yargıcını takyit etmiyeceği Borçlar kanunun 53 ncü maddesinin son fıkrasından nümayan olduğu ve şahitlerin ifadeleri birbirine muhayyin olup mahkemenin kanaatini temin edememiş ve delilerin takdiri dâvaya bakan mahkemeye ait bulunmuş olduğundan eski hükümde ısrar edilmişti) denmektedir.

Hukuk heyeti umumiyesinin yukarda zikredilen kararı kanaatimizce isabetli ve 53 ncü maddenin ruhuna uygun değildir. 53 ncü madde Hukuk Yargıcının beraet kararile mukayyet olmadığını tasrih etmek mahkûmiet kararivle mukayyet bulunduğ (mutlak manada) nu ifade eddr. Ve yukarda da söylediğimiz gibi sübut bakımından Hukuk

yet için zararlı bir şeriri bu meselenin çözülmesinde gösterilecek bir gevşeklik yüzünden Adalet pençesinden kendi elimizle kurtarmış olmak gafletine düşeriz. Bu, Hukukun güttüğü amaç bakımından ne kadar tehlikelidir. Kanunun açık olarak suç saydığı bir eylem bir dikkatsizlik yahut mesleği ciddi almamak, iş çokluğu arasında kavrayışsızlık yüzünden suçluluktan çıkmış oluyor. Ve öyle çıkıyorki, bunun zararını cemiyet bütün ağırlığı ile çekmekte ve ödemektedir. Ovlarına baş vurarak sonucu kestirmek zorunda bulunduğnmuz Doktorların bile tamamen bir bilgi sahibi oldukları bu meselede prensipleri ortaya dökmek ve işi ilim ve bilginin berrak ışığında incelemek için bütün ilgilileri bu yönde düşünce bildirmeğe çağırıyorum.

Bence Farik ve mümeyyizlik vasfını hasasas ve ciddi olarak tâyin etmemek ve bu yüzden yanlış olarak yargılama haddesinden sanığı geçirmemekle Adam öldüren bir suçluya ceza vermemekten farksızdır. Binaenaleyh bu meseleyi de kesin olarak kisip atmak gerekmektedir.

2 — Farik ve Mümeyyizlik ne Demektir?

Farik ve Mümeyyiz olmak niteliği şöyle tarif edilebilir.

Fail: İşlediği bir eylemin hukuka aykırı olduğunu kavraya bilir. Veyahut kendi iradesini bu anlayışa göre tesbit edebilirse [1] Farik ve mümeyyizdir. Yahut eğer fail ya işlediği eylemin kanuna aykırı olduğunu kavramaktan veyahud kendi iradesini bu kavrayışa yöneltmekten, tesbitten mahrum olduğundan dolayı ehliyetisiz ise farık ve mümeyyiz degildir. Biraz kapalı kalan tarifi şöyle aydınlatabiliriz. Anlatılmak istenen konuya ve cümledeki anlama göre kavrayış o'gunluğuna sahip ve idraki ve Psikoloji sağlığı yerinde olan bir kimse işlediği sucu farik ve mümeyyiz olarak işlemiştir denebilir.

Şu hale göre failin iradesine ve idrakine müessir olan ruhi sağlık durumu bu işte önemli bir yer alıyor. Çunkü eğer bu durumu sanığın iyi ise ve hasta değilse ve bu itibarla kavrayışıda yerinde ise ortaya kusurluluk meselesi çıkar. Ceza Hukukunun eylemle sık ilgisi olan kurululuk mefhumu üznrinde durduğu bellidir. Bunun için hattâ Törmann ve Overbek farik Mümeyyizlik niteliğinin bir kusurluluk veya kusursuzluk (Schuldfähigkeit) niteliği olduğunu Profesör Hafter ile birleşerek ileri sürmektedirler. Bunnunla beraber İsviçre

[1] v. Hippel, Lehrbuch des Strafrechts, Sayfa: 128 — (das ist der Fall, wenn der Täter infolge solchen Mangels entweder unfähig war, das Unrecht seiner Tat einzusehen oder seinen willen dieser Einsicht gemäss zu bestimmen)

kanun tekniği bu vasfın mahiyet ve anlamını açıklamamakta ve yalnız hangi hallerde bu vasfın meydanda olmadığını tesbit etmektedir.

Kanunumuz 54 üncü maddeside (Eylemi işlediği sırada onbir yaşını bitirmiş olursa Onbeş yaşını doldurmamış olanların farik ve mümeyyiz olmadıkları surette haklarında hiç bir ceza) tertip olunamıyacağını ve 58 inci maddesinde de (Eylemi işlediği sırada onbeş yaşını bitirmiş olupta yaptığı işin sonucunu fark ve temyiz ile hareket ettiği anlaşılmıyan Sağır, Dilsizlere) ceza verilemiyeceği ve 57 inci maddesinde de (Eylemi işlediği sırada henüz onbeş yaşını bitirmeyen Sağır ve dilsizler hakkında) Kovuşturma yapılmıyacağını bildirmekte ve hangi amillerin bu vasfı kaldırdığını, hangi âmillerin bu niteliği vucuda getirdiğini yani hangi âmiller mevcut olduğu taktirde eylemi işleyenin bu eylemi farık ve Mümeyyiz olmadan işlediği anlaşılmak gerektiğini belli etmemiştir.

Doktor Zeki Başara göre Farik ve Mümeyyizlik bir yaş işi olmaktan ziyade bir baş meselesidir. [1] Filhakika bütün sonuçta bunda bitiyor, yani başta bitiyor.

3 — Farik ve Mümeyyizlik Vasfının Şartları

Farik ve Mümeyyizlik Vasfının şatrları sıra ile şunlardır.

A — İdrâk (Bewusstsein)

Bugün Hukukta kökleşmiş bir kural vardırki oda, kusurun temelinin işlenen eylemde farik ve mümeyyizlik vasfı oluşuuur. Farik ve mümeyyizliğin nev'i, şekil ve dereceside kasit veya ihmaldir. [2] Bilmek yahut bilerek suçu işlemekle anlam bakımından (Kasit) aynırdır, eşittir. Mademki kasit (Vorsatz) için eylemin unsurlarının tahakkukuna iradenin âmil olması aranıyor o halde işlenen bir eyleminde kanuna aykırı oluşunu bilerek onu işlemeği arzulamak veyahut irade ile eylem arasında müsbet bir ilgi kurmak aşağı yukarı aynı anlamdadır.

Fakat burada bir ince nokta var. Acaba fail işlemeği arzuladığı yasak eylemle ne dereceye kadar ruhen bağlıdır? Bünyesi itibarile kanuna aykırı olan eylemin ne dereceye kadar tahakkuku arzu edilmiştir? Bunu ancak psikoloji bize anlatacaktır. İşte, yargıcın ayni zamanda bir Psikoloğ vasfını haiz olması düşüncesini ileri götüren ince noktalardan biri. Eylemin

[1] Dr. Zeki Başar: Hükümet tabibinin ödevleri ve yapılış yolları 1944, Sayfa 168—169

[2] v. Hippel, Lehrbuch des Strafrechts, Sayfa: 126—127

inanayet) nefhumu ile bağlılığını, ilgisini hemen hemen kesmiştir. Binaenaleyh bu gün patolojik illetlere dayanmıyan aşırı derecedeki ahlâk kötülükleri ve bu ahlak kötülüklerinin önlenememesi ve sebepleri bu hallere dayanarak işlenen eylemler Farik ve mümeyyiz olmamak niteliğinin kabulüne hiç bir zaman imkân veremez. [1] Belkide bu ahlâk kötülüğü ve dizginlenmiyen bu kötülükler dolayısıyle işlenen eylemler en sıkı cezaya çarptırılır.

Psikolojik dalâletlerden olmak üzere bâzı ruhî haletlerin Biolojik sebeplerden doğabileceğini açıklamak gerekir. Meselâ bir hastalık halinde vucudun ateşli olması ve gebelik gibi haller bu cümledn olduğu gibi dilsiz ve sağırlık ve sar'a hastalıklarıda bu gurubu girerler.

Alman kanunu bu kesimde ruhî hastalık terimini kullanmıyor. Filhakika alman kanununun 51 inci paragrafı, ruhî haletlerin marazî olan bozukluğu (krankhafter störung der Geistestatigkeit) tâbirini kullanıyor [2] 51 inci paragraf negatif anlamda olmak üzere Fizyolojik ve Biolojik sebeplerden doğan Farik ve mümeyyiz olmamayı incelemektedir. Bu sebeplerdirki ruhî haletlerin marazî olan bozukluğu geçicide olsa buraya girer. Hippel ayyaşlığı da buraya sokuyor.

Bence: Sarhoşluk, ayyaşlık gibi haller hastanın iradesi ile, ihtiyarı ile doğan neticelerden olmak itibariyle böyle bir halde Farik ve mümeyyizlik meselesi ve ruhî dalâlet düşüncesi bahse konu olamaz. Çünkü daha ziyade Fizyolojik bir tagayyürün geçici bir neticesi olan sarhoşluk hali iradenin aracı ile doğan bir halettir. Bir bakıma ayyaşlık belki marazî olmak niteliğile sarhoşluktan ayrılabilir. Fakat sebep ve illetleri itibariyle neticeyi kat' iyen değiştiremez. Binaenaleyh bence ayyaşlık ve serhoşluk anlarında işlendiğinden dolayı bir eylemi cezasız bırakmak farik ve mümeyizlik niteliğinin amacına uygun düşmemesi bakımından doğru değildir.

I— Ruh Hastalıklarının neticeleri

Ruh hastalığına tutulmış olmanın sonucu tâbidirki ruhî evliyetten ve irâda kudretinden hastayı mahrum bırakmaktır. Böyle bir kimsenin suç işlemesi halinde Farik ve Mümeyyiz olma niteliği için Şu iki önemli noktayı göz önünde tutmak zorundayız.

[1] Dr Ph.Thorman unnd Dr.A. Von Overbeck, Das SchWeizerische Strafcesetsbuch, 1940. sayfa, 69

[2] Dr, Robbert v. Hippel, Lehrbuch des Strafrechts, s. 128

a— Mantık ölçüsü — das Intellektuelle Moment Bu ölçüye göre yargıç failin işlediği eylemin kanunla aykırı olduğunu görme ehliyetsizliğini kavrar. Bunun için failin işlediği eylemin cezalı bir eylem olduğunu anlıyabilmesişart değildir. Eğer bunu biliyorsa zaten sanığın bu eylemin kanuna aykırılığında bildiğinde tereddüde düşülecek bir nokta esasen kalmaz. Böyle bir halde Profesör Doktor Thorman'a göre failın, eylemin cezasızlığı veyahut kanuna ayrıklığı kavrayışının hatalı oluşu ile değil bekice failin belli bir şekilde kendini bilme (Selbstbewusstsein) ve dış âlemi anlama ve illiyet kanunlariyle muayyem bir vazife idrakini anlamak şartlarının vucudiyle tahakkuk edebilen mantık gelişmesiyle tâyin edilebilir.

[1] b — İrada kudreti (Dile Willenssphäre)

Ruh hastalıklarının irade kudretine tesiri en başta gelen bir netice olunca tersine olarak irade kudretine malik olmıyan bir kimserin ruh hastalığına tutulmuş olduğu neticesini çıkarmak Tabiidir. Böyle bir kimsenin suç işlenesi halinde failin işlediği eylemin kanuna aykırı olduğunu görme yetkisi ve bu yetkiye göre hareket kabiliyeti yoktur. Failde irade ve görüş kabiliyeti olduğu şupheli görünür ve marazî ve ruhî hallerin irade de fesada müessir olduğu sağlanırsa farik ve mümeyyizliğin mevcut olmadığı kendiliğinden ortaya çıkar.

C — Ahmaklık (der Blödsinn)

Ahmaklık, ruh hastalıklarının ve ruh zayıflığının ileri derecede olanlarından biridir. Buraya intiyarlık dolayisile hasıl olan ahmaklıkta girebilir. Bu halde olanlarında irade ve idrâk olgunlukları olmadığından görüş kabiliyetleri tamamen noksan bulunduğu ve bu sebepledirki bu gibiler işledikleri bir eylemin yasaklığını kestiremezler. Bunun içindirki bu halde Farik ve mümeyyizlik vasfını kaldıran sebeplerdendir. Yani böyle bir hasta işlediği eylemden dolayı Farik ve mümeyyiz değildir. Fakat bu çeşit hastaların bazen cüz'i derecede irade kabiliyetleri olduğu görülebilir. Sağırlık, Dilsizlik veya her ikisi birden olan hallerde de olduğu gibi böyle bir hal karşısında nakıs Farik ve mümeyyizlik (die verminderte Zurechnungsfähigkeit) bahse konu olur.

[1] Dr.Ph. Thormann und Dr. A. Von Overbeck, Das Schweizerische Strafgesetzbuch, 1940, sayfa: 69—70

d — İrade ve idraki ağır surette selbeden diğer sebepler

Marazî uyku halleri, gece uykuda gezenler, hipnozlar, baygınlık halleri, bilhassa sarhoşluk, ayyaşlık, sersemlik, uyuşukluk ve fazla derecede heyecan halleri irade vedraki ağır surette selbeden sebepler tendir. Fakat bunlar geçicidirler daimi değildirler. Bu haller içinde işlenen eylemler dolayisile irade ve idrakin yokluğu farik ve mümeyyizliği kaldırır. Fakat şu önemli noktaya dikkat edilmek lâzımdır. Sarhoşluk ve ayyaşlığı fail kendi ihtiyarile yapmış ve kendi kusuru ile bu hale düşdukten sonra bu suçu işlemişse Farık ve mümeyyizliğin mevcut olmadığı mevzubahs olamaz. Çünkü her kes kendi kusurundan sorumludur. actio libera in causa.

C—Thormann ve Overbek'in saydıkları bir diğer sebep

Kanunun saymadığı ve ruhî tekemmülün ve irade ve idrakin insan iktidarı kaldırdığı bâzı hallerde kıyas yolile kabul etmek zorunda olduğumuzu Thorman ve Overbek iddia ediyorlar. Öyle illetler, sebepler vardırki kanun ve bu günkü hukukumuzun Farik ve Mümeyyizlik niteliğ ni tâyinde elde tutulan Fiziki neticeleri doğururlar. Binaenaleyh bunlarıda buraya katmak yerinde olacağı düşüncesindedirler. Bunlardan birisi, insanın noksan tekâmülüdür. Noksan gelişmeden dolayı kos koca bir insan bâzâ çocuk derecesinde kalmıştır. Diğer bir sebepde kültür seviyesi itibarile medeni alemin dışında kalmış vahşi akvamdır. Böyle insanlarda uygulamada çok nadır olmakla beraber nihayet bir çocuk seviyesini geçemezler.

C—Kavrayış olgunluğu (der Verstandsreife)

İdrak Psikolojik sağlıktan sonra üçüncü şart kavrayış olgunluğudur. Bu olgunluğa erişemiyen kimsede işlediği bir eylemin kötülüğünü anlamak iktidarında değildir. Kavrayış olgunluğu bilhassa çocuklarda aramış ve kanun tarafından bu hususta hükümler konmuştur. Sağır ve dilsizlerde burada saymak mümkündür. Kavrayış kabiliyeti hukuki anlamda luzumu kadar olayları anlama, tanıma ve hülasa temyiz kabiliyetini ifade eder. Bu sebepledirki burada mantık kabiliyetinin ölçülmesi iktiza eder. Ahlak durumundaki düşkünlük ve olgunlaşmamak buraya girmez. O ta ayrı bir iştir.

4—NAKIS FARİK VE MÜMEYİZLİK: (die verminderte Unzurechnungsfähigkeit)

Bizim ceza kanunumuzda böyle bir kural yoktur. İsviçrenin yeni ceza kanununda ve Alman kanununda ise vardır. İsviçre ceza kanunu II inci maddesinde (Failin suç işlediği zamanda Psikoloji Sağlığı veya

idraki yerinde değilse yahut ruhî gelişmesi noksan kalmış ve bu yüzden işlediği eylemin kanuna aykırılığını anlamak kudretinin tamamen değilde kısmen noksan olduğu anlaşıldığı takdirde yargıcın cezayi serbest ölçüm hakkına göre azaltacağını) tesbit etmektedir. Şu hale göre nakıs farik ve mümeyyizlik vasfı cezayi kaldıran bir sebep değildir, yalnız cezayi hafifletir. Alman kanununda Nakıs farik ve mümeyyizliği kabul etmiştir. H ppele göre kesin olarak idrakin ve hastalık hallerinin yahutta kavrayış olğunluğunun yokluğu tesbit edilemez ve fakat bunların işlenmis olan eyleme müessir oldukları anlaşılırsa nakıs farik ve mümeyyizlik vardır [1].

Peki ama bu uygulamada kolay kolay tesbit edilebilirmi? Edilebilirse nasıl edilecektir? Thorman ve Overbek bu işin P s i a t r i ilminin göreceğini söylüyorlar. Nakıs farik ve mümeyyizliği doğuran âmillerden olarak marazi halin devamı süresince gerek irsen ve gerekse ırkın tümlügünü bozan âmillerden gelen nevresteni, Hysterie isteri ayyaşlık, morfincilik ve duyguları hemen hemen iptal eden ve hareket kabiliyeti bırakmıyan Paralyse hallerini misal olarak göstermektedirler. [2] Bu niteliğin tâyininde belli başlı nokta âmilin geçici oluşudur. Ve yalnız bir ceza azaltma sebebidir. Yo sa farik ve mümeyyiz olmak ile farik ve mümeyyiz olmamak vasıfları arasında üçüncü bir vasıf değildir.

Bence bu hali kesin olarak tâyin güçtür. Hele uygulamada karışıklığı sağlıyacağını da söylemek zaruridir. B zim ceza hukukumuzda bu hal yoktur. Esasen farik ve mümeyizliğin nakıs veya tam oluşunu ayıra bilmek biraz elastiki mahiyet gösterd ğinden çe praşık sonuçlarla bizi karşılaştıracağından şüphe etmemek gerektir. Ayni zamanda bu ayırmağa kendine güvenilebilir şekilde yetişmiş uzmanlara yaptırmak zorundayız. Böyle uzmanlar ise uygulamada hemen hemen daima bulunmaz.

5 – MEDENÎ HUKUK ALANINDA DA FARİK VE MÜMEYYİZLİĞİN ROLÜ VARMIDIR?

Medenî kanunumuz 13 ncü maddesinin başlığında (Temyiz kudreti) inden bahseder. (Temyiz kudreti) sözünden ne anlaşılmak gerektiğinide maddede (Mâkul surette hareket etmek iktidarı) Ş klinde izah etmektedir. Binaenaleyh mâkul surette hareket etmek iktidarı bulunan kişi temyiz kudretine sahiptir. Caza hukukunda ise yukarda

[1] V Hippel, Lehrbuch des Strafrechts, Sayfa, 129

[2] Das Schweizerische Strafgesetzbuch, Dr. Ph, Thorman und Dr. A. Vonoverbeck.

bu kadar. Bu rapor her cihetçe noksandır. Bir defa kim muayene edilmiştir? Farik ve mümeyyizse veya degilse neden? sonra hangi tarinte hangi suçu faruk ve mümeyyiz değildir veya mümeyyizdir. Doktor arkadaşlarla şimdiye kadar yaptığım görüşmelerde bu niteliğin tâyininde ellerinde hiç bir ölçü olmadığı ve hattâ maalesef bu hususta kendilerini tenvir edecek bir kitap ve hattâ kitap değil mevcut tıp kitaplarının, adlî tıp derslerinin bir kaç sayfasi bile yoktur. Ve bu işe hasredilmemiştir. Onun için doktorlarımızın uygulamada bâzı usülleri hepsinde müşterek bâzıları süpjektifdir. O halde iki noktada bu işi toplıyabiliriz.

A—Müşterek olan objektif usul

Bu usule göre çocuğun;

a—Yaşı

b—Diş, koltuk altı, etek muayenesi

c—Memelerin gelişmesi ve durumu

d—Bedenin genel gelişmesi

e—Gelişmeğe çocuğun fakirlik veya bir hastalığın engel olup olmadığının

f - Ruhî hastalıklar

Bizde ayyaşlık ve sarhoşluk halleri çocuklarda pek az olup bir suç dolayisile yargıç ve doktor önüne gelenlerin te ekseriya köylü çocukları olduğundan ruhî hastalıklara pek ender rastlanır. Sinir zayıfliği ve ruhi hastalıklar ve sair cihetlerin incelenmesinde doktorlarımız ayrı ayrı usul uygularlar.

B—Müşterek olmıyan sübjektif usul

a—Çocuktan kimliği ve aile durumlarile geçimlerinin soruşturulması.

b—Pratik olarak sinir cümlesile ruhi yoklamalar yapma.

Doktor, Çocuktan ailesinin geçim tarzile ana babasında ve büyük ana ve büyük babasında veya diğer yakın akrabalarında hastalık ve bilhassa intihar vak'aları olup olmadığını öğrenir ve çocuğu oraya getirenin başında ulusundan da bu cevapları deneiler. Sinir cümlesi ve ruhî yoklamalar kesiminde çok garip şeylere rastlanmıştır. Çocuğu kızdırmak ve aksülamelini ölçmek için tokatlayan ve söven doktorlarımız vardır. Bittabi ekreri ahvalde çocuk bir defa muhitinin yabancılığından ve hakkında bir şeyler yapılığından ve etrafındaki

insanlara birşeyler yapmak istediğinden huylanmış ve ruhen sıkılmış bulunduğundan tokatın tesirile ağlıyor sövmeğe karşı kövlü çocukları bazan güler bazan çocukta söver. Çünkü sövmeğe karşı o kadar alışkındırki onun için bu alelâde basit bir iştir. Çocuğu güldürme, ağlatma ve bazan koşturma denemelerile doktor sanık hakkında bir fikir sahibi olur ve raporunu verir. İşleri çok olan yerlerde ise çok defa doktorlarımız bunlarıda yapamaz ve alelâde kalıp kıyafet ölçüsile raporu verir. Bu incelime hak ve adaletin tahakkuku için harcanan emek ve amaç bakımından çok takdire değer isede uygulamadaki sonuç bakımından beklenen faydayı vermemektedir. Sanığın tokatlamak, koşturmak, sövmek, güldürmek, ağlatmak nihayet iptidai olmaktan kendini kurtaramamaktadır.

7 - BANA GÖRE UYGULAMADA GÖZ ÖNÜNDE TUTULMASI GEREKEN NOKTALAR:

Doktor yukarda da söylediğimiz gibi ekseri ahvalde (yapılan muayenesinde farik ve mümeyyiz değildir....Mümeyyizdir) diye rapor verdiği zaman mesele çözülmüş değildir. Kanun vazinin istediği amaca varmak için bence şu noktaları incelemek gerekir.

a—Sanığın hüviyetinin raporda açıkça bildirimesi. Çocuğunun cezadan kurtulmasını tabiî olarak istiven ana baba asıl sanık yerine daha küçük olan bir başkasının çocuğunu doktora muayene ettirip rapor getirebilir. Uygulamada hattâ buna rastlanmıştır. Buna engel olmak için doktora sanığı bir polis veya jandarma ile göndermek veyahut kolunu mühürlemek çok yerinde bir tedbir olur.

b—İşlenen suçun farik ve mümeyyizliğinin tesbiti.

Suçların mahiyetine ve işleniş şekline göre farik ve mümeyyizliğinde değişeceğini kabul etmek lazımdır. Komşunun meyve bahçesinden erik çalan çocuk bu eylemin bir suç olmadığını sanabilir. Amma bir adam öldürme eylemi hakkında böyle düşünülemez. O zaman iş değişir. Binaenaleyh raporda sanığın işlediği hırsızlık veya adam öldürmek suçunu veya suç neyse o suçun cezayi müstelzim olup olmadığının sanıkca farik ve mümeyyizliğini doktora açıklatmak ister.

c—Suçun tarihi

Uygulamada bilhassa bu çok önemlidir. İki yıl önce dağdaki kömden davar ağılından bir koyun çalınmış olan küçük çobanı bu

Bir memleketin genel ahlak evsiyesinin ve kültür kaynağının en esaslı ve değer ocağı aile ocağıdır. İyi ahlaklı çocuklar yetiştiren aile ocağı çok bulunan memleketler ahlâkan ve kültür itibarile yükselmiş milletler olduğunda şüphe edilemez. böyle bir ailenin çocuğunun suç işleme istidadı ve meyli diğerlerinden çok daha azdır. Bu guruba giren çocuklar daha ziyade tedbirsizlik yüzünden ve bir kasta dayanmayan eylemleri işlerler. Meselâ bisikletini kazaen birisine çarparak yaralamak gibi. Bunlar aldıkları terbiye bakımından diğer çocuklara göre suç işlememek ve bunun zararlı olduğunu kavramış olabilmek durumuna sahiptirler.

Ben, küçüken fazla yaramazlığımdan dolayı ihtimal, komşunun camını taşla kırmış olacağım ki evde bana bunun çok cezalı ve kötü bir şey olduğunu ağır cezalı olduğumu öğretmişlerdi. Suçu ve cezayı ilk defa bu ölçüde öğrenince cam taşlamanın cezasını adam öldürme suçundan farksız gibi olduğuna hâlâ içimde bir duygu bulunduğunu itiraf etmeliyim.

b— çocuğun bulunduğu muhit

İstanbulda yetişen bir çocukla Karsta büyüyen bir çocuğun görüş ve anlayış farkları olduğu gibi köylü bir çocukla şehirli bir çocuğunda bu bakımdan ayrılıkları göze çarpar. Köylü bir çocuk ailesinin iştigal ettiği çiftçilik mevzuunda daima ormana yakın olmalarında orman bekçi ve korucularından ağaç kesmenin yasak olduğunu öğrenmiştir. Ve ağaç kesenlerin köyden jandarma ile mahkemeye götürüldülerini görür. Bir şehirli çocuğun böyle şeylerden haberi yoktur. Bana karşılık sokaklara çöp çöp atmanın kavga etmenin hulâsa kolluk ve belediye yasaklarının şehirli çocuk tarafından köylü çocuğa nazaran daha bilgili olduğunda da şüphe yoktur.

c — çocuğun okuma derecesi (Tahsili)

okul, İnsanları kötü temayyülilerinden kurtaran ve daima iyiye doğru eyiten en kutsal bir ocaktır. okumuş bir çocukla dağ başında dağ; taş, kar, yağmur, fırtına gibi tabiatın bakir kuvvetleriyle her gün baş başa bulunan bir çobanın bu bakımdan da ayrılıkları fazla izahat bile değmez.

d— Çocuğun Mesleki

Küçük yaştaki çocuklar ekseriya fakir ailelerle geçinme sıkıntısını daha o yaşta gidermek için çalışmak zorunda düşmüş ve ailede müstenilik olmaktan daha çok müstansil olmak durumuna girmiş ise bir yerde çıraktır. Çıraklar daima hor görülür. Kahvehane, Berber

salonu, İçkili Lokanta ve mümasili gibi yerlerdeki çıraklardan külhanbeyi olanlar ilmî bir istatistiğe dayanmış olmamakla beraber duyulur derecede fazladır. Bunlar küçük yaşta zabıta ve karakola düşüp hemhal olmak ve çocukluk gururu ile yasakları işliyerek adının dillerde gezmesine özenmek itiyadını kazanmağa temayül gösterirler. Bu itibarla böyle bir çocukla iyi bir aile muhitinde ve okulda eğitilmiş çocuğun suçun yasaklığını kavrama bakımından farklarını gözetmek lâzımdır.

Bunları kim yapacak, kim tâyin edecek ? Uzman Doktor ve sonra yargıç. Sinir hastalıkları, Ruh hastalıklarının bir uzmandan öğrenmek ona danışma zaruridir. Kezalik Fizyolojik âmillerin Psikolojik hareketlere sebep olduğu ateşli hastalık anlarında da doktorun düşüncesi başta gelir. Amma diğer hususlarda da Yargıca doktorla beraber düşen ödevler vardir. Peki denebilirki doktor raporunu anladık ama bu hususta yargıtay yargıcın indî düşüncesini onanırmı? Neden onanmasın? Bir kerre Yargıç için doktor raporu bir bilirkişi raporudur. Onu göz önünde tutmakla beraber onunla bağlı değildir. Ve kuvvetli gerekçeye dayanan yargıç kanaat ve hükümlerine yargıtayın hürmet ettiği uygulamanın en esaslı bir gerçeğidir. O halde yine döne dolaşa geldik şu noktaya: Yargıç, ayni zamanda Psikoloğ olmalı !.

BİBLİYOGRAFYA

Dr. Ph. Thormann und Dr. A. Von Oerbeck Das Schweizerische Strafgeselzbuch, 1940
Dr. Robbrt v. Hippel: Lehrbuch des Strafrechts 1932
Dr. Leo Rosenberg : Lehrbuch des Deutsche ZivilProzessrechts 1931, dritte Auflage,
Rudolph von Ihering: der ZWeck im Recht, 6—8 Auflage
Dr. Kümmerlein : das neue Reichsjugendgerichtsgesetz, 1943
Dr. Fahri Ecevit : Tıbbı Adli, 1928
Dr. Zeki Başar : Hükümet Tabibinin ödevleri ve yapılış Yolları, 1944
Hilmi A. Malik : Turkiyede suçlu Çocuk, 1932
W. W. Grabinska İrene Wall: Çocuk mahkemeleri ve Çocuk müesseseleri, 1939; Çeviren: Perihan Eldeniz
Dr. İbrahim Zati Öğet: Suçlu Çocuklar ve Islahevleri, 1937
Edip Ünal Erzen: Çocuk dâvası; 1943
Ahmet Erdoğdu : Yeni Alman Çocuk mahkemeleri 1946

405

Vasiyetnameler ve tanzim şekilleri hakkında bir inceleme

Yazan: Kâzım DERELİ
Isparta eski Noter Mua.

Vasiyet insanların toplu halde yaşamağa başlamalarile doğmuştur. Esası insanların asalet, necabet hisleri neticesi yardım, merhamet ve başkalarını düşünmedir.

Vasiyetin zamanımıza kadar olan örneklerini kısaca gözden geçirdiğimizde bu hukuk müessesesinin ehemmiyeti kendiliginden tebarüz etmiş olur.

Bizde vakıflar idaresi âcizleri, yoksulları ve ilim yerlerini vikaya için kurulmuştur. Bugün dahi bu temiz ve yüksek düşüncenin hergün bir çok örneklerini vatandaşlarımızın mallarını, paralarını Kızılaya, Hava Kurumuna, sair hayır müesseselerine vasiyet etmeleri şeklinde görmekteyiz.

Eski Hintlilerde vasiyet şekillerine rastlanmamaktadır. Fakat deli, dilsiz ve kör olark doğanların ömürlerinin sonuna kadar baba ve ana mallarına vâris olan diğer sağlamlar tarafından bakılmaları şarttır.

Eski İranlılarda vasiyet hakkında maalesef sarih bir bilgi mevcut değilsede yalınız bunlarda mirastan mahrum edilme şekli kabul edilmemiştir.

Atinalılarda ki vasiyet şeklinde mal sahibi, kanunî mirasçı olmayan veya olanlardan birine malının belli bir kısmını verebiliyordu. Vasiyet yakın akraba önünde tanzim edildikten sonra herhangi bir kimseye mal sahibinin ölmesine kadar gizli tutulması şartile teslim olunurdu. Bu usul bugünkü halde vasiyetnamelerin Noter veya Sulh Yargıcına teslimi şekline nekadar da uymakta olduğu dikkati çekmetedir.

Roma hukukunda vasiyet şekli pek önemli bir yer almıştır. Mal sahibi mallarını hayatında kanunî mirasçılarına veye şefkat hissi beslediği kimselere harb ve sulh zamanlarında olmak üzere iki şekilde vasiyet edebilirdi.

I—Sulh zamanında: Mal sahibi senede iki kere belli günlerde Başrahip tarafından toplanan halk meclisi önünde,

II—Harb zamanında: Harbe gidecek olan mal sahibi malını ordu önünde yazılış şekli belli olmayan bir usulle vasiyet ederdi.

İslâm hukukunda vasiyet muhtaçlara iyilik etmek, öldükten sonra dahi hayırla yadedilmek ve mânevî mükâfata mazhar olmak gayesile yapılmaktadır.

Medenî Kanunumuzun kabulünde vasiyet 479. ucu maddesi sarahatine göre«Onbeş yaşını bitiren ve temyiz kudretini haiz olan kimse; kanunun tâyin ettiği hudut ve şekiller dâhilinde vasiyet tarikile mallarında tasarruf edebilir" şeklindedir. Bu maddeye göre, onbeş yaşını bitirip onaltı yaşına giren ve akıl hastası ve mahcur olmayan, hareket ve sözü makûl olan kimse vasiyetname yapma hakkını haizdir. Yine medenî kanunun 8,9,27. nci maddelerine göre medenî haklardan faydalanan herkes vasiyet tarikile mal edinmeden de müstefit olabilir. Evli bir kadın vasiyet yapmak için hiç bir müsaadeye bağlı değildir. Müflisler iflâs ettikleri tarihten itibaren mallarını istedikleri şekilde kullanma haklarından istifade edemezler, fakat mal iktisap edebilirler. Şukadar ki zamanla iflâs ortadan kalkabileceğinden noterlerce müflisin vasiyetnamesini tanzim etmek veya getirilen vasiyatnameyi saklamak yerinde olur.

Vasiyetten mahrum olanlar: Vasiyetin yapıldığı anda ölü olanlarla, ana rahminde bulunmayanlar, ana rahminde olupta sağ olarak doğmıyan çocuklar vasiyet tarikile mal edinmeden faydalanmazlar. Bu kısım noterleri ilgilendirmez isede sırf bilgi olarak verilmiştir. Noterler bu işlerde noter kanunun 34 ncü medesi gereğince«iş yaptıracak kimselerin hüviyet ve ehliyetini ve hakiki arzularını etraflıca ve hiç bir noktasını ihmal etmeden öğrenmekle mükellef" dirler. vasiyetnameyi yaptıran kimse kanunun aradığı vasıfta ehil değilse vasiyetname iptal olunacağından vasiyet yapacak kimsenin ehliyeti doğacak bir çok ihtilaflaları önleyecek şekilde doğru ve noksansız zapt olunmalıdır. Vasiyet son arzuların bizzat sahibi tarafından beyan ve imzası ile olur. Hiç bir kimse, hiç bir kimse namına vasiyet yapamaz.

Vasiyet edecek kimsenin vasiyet edeceği mal mıktarı medeni kanunmuzun 452. nci maddesinde gösterilmiştir. Bu maddeye göre «Füruu, baba ve anası, erkek ve kız kardeşi yahut karısı veya kocası sağ iken vefat eden murisin ölüme bağlı tasarrufları bu kimse-

muteber olmaz. Vasiyet senedi vasiyetci tarafından tanıklar önünde kendi el yazısile yazıldığı takdirde dahi noter tarafından okunması için yine kendisine verilecektir.

B) Okuyup yazma bilmiyen vasiyetçi için medenî kanunumuzun 482 nci maddesine göre noter tanıklar önünde vasiyetcinin ikrarlarını yazarak yüksek sesle okur. Vasiyet eden vasiyetnamenin son arzularını ihtiva ettiğini beyan ederek vasiyet senedini mühürler. Noter de tarih ile birlikte imzasını koyar. Tanıklar vasiyetçinin vasiyetini önlerinde yaptığına ve kendisini tasarrufa ehil gördükleri hakkında ki şerhle birlikte vasiyetnamenin noter tarafından vasiyet edene okunduğuna dair olan şerhide imza ederler.

C) 16 yaşına giren ve mümeyyiz bulunan sağır ve dilsizler maksatlarını iki tanık huzurunda işaretlerle ve yazı ile anlatarak yapacakları vasiyet senedinde de iki şekil vardır: a—Okuma yazma bilenler için, b— okuma yazma bilmiyenler için.

a—Okuma ve yazma bilen sağır ve dilsizler vasiyet senedini okur, altını imzalar. Noter de tarih, imza ve mühür koyar. Sağır ve dilsiz vasiyetçi vasiyet sendindeki yazıları okuyup kabul ettiğini vasiyet senedinin altına tanıklar önünde yazar veya vasiyet senedi içindeki yazıları kabul ettiğini işaretlerile beyaneder. Tanıklar vasiyet senedi içindekilerini sağır ve dilsiz vasiyetcinin okuduğunu veya işaretlerile kabul ettiğini anladıkları hakkında ki verilen şerhi imzalarlar.

b— Eğer sağır ve dilsiz vasiyetçi okuma yazma bilmiyorsa bu vasiyetçinin işaretlerinden anlayan tanıklar önünde vasiyet senedi yazılır ve noter tarafından yüksek sesle okunur. Sağır ve dilsiz vasiyetcinin işaretinden anlayan tanık'ın birisi tarafından işaretle okuma ve yazma bilmiyen sağır ve dilsiz vasiyetçiye anlatılır. Vasiyetçi vasiyet senedinin son arzularına uyduğunu yine işaretle beyan eder. Tanıklar bu beyanın önlerinde vukubulduğunu, vasiyetçiyi tasarrufa ehil gördüklerini ve noter tarafından vasiyetnamenin anlatıldığını ve vasiyetçi tarafından vasiyetnamenin son arzularına uyduğunu işaretle beyan ettiği hakkında yazılan şerhin altı tanıklar ve varsa muarrifler tarafından imzalanır.

D) Türkçe okuyup yazma bilmiyen vasiyetçi için noter kanununun 42 inci maddesine göre yemin ettirilen tercüman aracile son arzularını notere beyan eder. Yazılan vasiyet senedi noter tarafından yüksek sesle okunur. Tercüman türkçe okuyup yazma bilmiyen va-

siyetçiye terceme eder. Vasiyetçi vasiyet senedi içindekiler kabul ederse altına imzasını atar. Noterde tarih, imza ve mühür koyar. Türkçe okuyup yazma bilmiyen vasiyetçi vasiyet senedinin son arzularına uygun olduğunu tercüman aracile tanıklara beyan eder. Tanıklar vasiyet senedi içindekileri vasiyet edenin son arzusuna uygun bulunduğunu, tercüman aracile kabul ettiğini ve vasiyet edeni tasarrufa ehil gördüklerini vasiyet senedi altına yazarlar ve tercümanla birlikte imza ederler. Türkçe olarak tanzim edilen bu vasiyet senedini vasiyet eden isterse noter vasiyetçinin istediği dile çevirir veya çevirtir. Noter yabancı dil bilse dahi vasiyet senedinin aslını türkçe olarak tanzim edecektir.

II—El yazısile yazarak vasiyet eden vasiyetçinin vasiyet senedi; tanzim edildiği yer, yıl, ay, gün belli olduğu halde bizzat vasiyetçinin el yazısiyle tanzim edilmiş olacaktır. Ancak bu yolda yapılan vasiyet senedi kapalı veya açık olarak saklanmak üzere Sulh yargıcına veya notere teslim olunur.

III—Olağanüstü hallerde sözle yapılan vasiyetname: medenî kanunumuzun 486. ncı maddesine göre«ölüm tehlikesi, münakalâtın ıkıt ai, bulaşık hastalık, harb gibi fevkalâde hallerden dolayı vasiyetçi resmî veya el yazısiyle vasiyetname tanzim edemez ise vasiyetini, şifahi tarzda" iki tanık'a beyan eder. Bu beyan gereğince bir vasiyet senedi yazmalarını veya yazdırmalarını onlara yükler. Kendilerine beyan vâkı olan tanıklardan birisi vasiyet edenin vasiyeti, yeri yazılır ve altına vasiyetin yapıldığı yıl, ay, ve ayın kaçı olduğu ve gün ismini yazar ve kendisi imzaladıktan sonra diğer tanık' ada imzallattırır ve vakit geçirmeksizin sulh yargıcına teslim eder ve bu vasiyetin olağanüstü ahvalde sözle beyan edildiğini, vasiyet edeni tasarrufa ehil gördüklerini söylerler. Tanıklar sözle olan vasiyeti yazmadan da sulh yargıcına gelerek kendilerine yapılan beyanın olağanüstü ahvalde sözle beyan edildiğini ve vasiyet edeni tasarrufa ehil gördükleri şeklinde dahi bildirirler.

Medenî kanunumuzun 483. ncü maddesinde« medenî haklarını kullanmak salahiyetini haiz olmıyanlar veya bir ceza mahkemsince siyasî ve medenî haklardan ıskatına karar verilenler veya okuma ve yazama bilmiyenlerle vasiyetçinin karı veya kocası, usul ve fürû, erkek ve kız kardeşleri ve bu kimselerden her birinin karı ve kocası resmî bir memur veya şahit sıfatı ile vasiyetname tanzimine iştirak edemezler. »denilmektedir. Vasiyet senetleri sulh yargıcı ve noterler tarafından tanzim edilmekte olup bunlarda siyasî haklarına

Vasiyetname Örneği: I (Okuma ve yazma bilen vasiyetçi için)

..... yılı ..... ayının ..... ncı ..... günü ben aşağıdaki mühür ve imzanın vaz'ına mezun Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının bahşettiği yetkileri haiz ..... Noteri ..... nın yanına gelen şahıs ve hüviyeti, şahadete mani halleri olmıyan ..... yerde oturan ..... - sayılı kimlik cüzdanından ..... doğumlu olduğu anlaşılan ..... (kaç tanık varsa aynı şekilde hüviyetleri yazılır) şahadet ve tariflerinden vasiyet yapmağa ehil olduğu görülen ..... İlin ..... İlcesinin ..... Bucağının .. .. Köyü veya mahallesi ..... Sayılı evinde oturan ..... İlin nüfus idaresinden verilen kimlik cüzdanında ..... doğumlu olan ve temyiz kudretini haiz, aklı ve düşüncesi yerinde bulunan ..... oğlu ..... vasiyetname yaptırmak istediğini söyleyerek söze başladı: ..... (vasiyetçinin beyanı yazıldıktan sonra). ..... yerde oturan ..... oğlu veya ..... kızı ..... na vasiyet ettiğini ve bu bağıtı hiç bir hata, hile, tehdit ve mânevi cebir tesiri altında bulunmadan tam rıza ile yaptığını ve son arzusunun bundan ibaret olduğunu beyan etti. Bu beyan aynen yazılarak okuması için kendisine verildi vasiyetçi ..... yukarıda adları yazılı tanıklar huzurunda vasiyetnamesini okuduktan sonra imzaladı.

Tarih Vasiyetçi imzası Noterin imzası ve mührü

Vasiyetçi ..... tekrar söz alarak: Vasiyetnameyi okudum, Vasiyetnamenin son arzularımı kapsadığını gördüm. Bu vasiyetnameyi hiç bir cebir, tehdit ikrah tesiri altında olmadan, hata ve hileye düşmeden ikrarda bulunuyorum ve bunu yukarda hüviyetleri yazılan tanıklara noter önünde beyan ediyorum.

Tarih Vasiyetçi imzası Noter

Bundan sonra mecliste hazır bulunan ve yukarıda adları yazılan ve hüviyetleri tesbit olunan tanıklar « vasiyetçi ..... vasiyetnameyi eline alıp okudu ve son arzusunu kapsadığını hata, hile, cebir ve tehdide kapılmaksızın vasiyet senedi içindekilerini ikrar ettiğini önümüzde beyan etti ve kendisinin işbu tasrarufu yapmağa ehil bulunduğunu gördük. "

412

dekilerini önümüzde ikrar etti ve noter tarafından yazılarak kendisine okundu. Vasiyetnamenin son arzusunda uygun olduğunu, hile, hata, cebir ve ikrah tesiri altında kalmadan vasiyet senedi içindekilerini kabul ettiğini ve kendisinin bu tasarrufa ehil bulunduğu gördük. »şerhi yazılacaktır.

Tanık Tanık Varsa Muarrif Tarih Noter

(Sağır ve dilsiz vasiyetçiler için aynı örnek yazılır, yalınız vasiyet senedinin okunarak işaretle anlatıldığı ilâve edilir.) (Bu vasiyetname harcı da 1. nci örnek vasiyetname harcının aynıdır.)

Örnek: III (Noterlere saklanmak üzere verilecek açık veya kapalı vasiyetleri tesellümünde tanzim olunacak

BEYANNAME.)

..... (vasiyetnameyi getirenin açık adresi yazılacaktır:)

..... Yılının ..... Ayının ..... nci ..... günü ..... saatinda ben aşağıda ki imza ve mührün vazii Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının bahşettiği yetkileri haiz ..... Noteri ..... dairesindeki işim başında iken ikametgâh adresi yukarda yazılı ..... Yanıma gelerek (açık veya kapalı olarak) Getirdiğim bu vasiyet senedinin daienizde saklanmasını ve ölümümden sonrada kanunun hükümleri dairesinde işlem yapılmasını isterim) dedi. İş sahibinin aklının yerinde olduğunu ve vasiyetnamenin kendisine ait bulunduğunu anladım ..... yer nüfus idaresinden alınmış kimlik cüzdanının incelenmesinden adı geçenin ..... yerde ..... tarihinde ..... den doğduğu ve .... yer nüfusunun ..... sicil sayısında kayıtlı olduğu görülmüş ve işbu beyanname biri iş sahibine verilmek üzere iki nüsha olarak tanzim edilmiştir.

..... yılı ..... ayı ..... nci ..... günü.

Tarih Noter

Harç Krş.	İmza başına
200	Harç pulu
50	Noter ücr. harcın 4. de biri
12	„ „ olağanüstü zam
40	yazı „ dairede kalan nüsha için
10	„ „ olağanüstü zam
20	suret harcı
5	noter ücr. harcın dörtte biri
1	„ „ olağanüstü zam
20	kıymetli kâğıt daireden kalan nüsha için
20	„ „ iş sahibine verilen nüsha için
500	damga pulu aslı için
60	„ „ sureti için

İstifade edilen kanun ve eserler

1 — Kanunu medenî
2 — Noter K.
3 — Noter harç tarifesi K.
4 — Damga K.
5 — Adalet Mf. Hüsnü Mehmet Kabakçıoğlunun (Noter İş kitabı)
6 — Yargıç Âkil Önder'in (Vasiyet Hukuk)
7 — „ Nurettin Gürsel'in (Nöterlik mevzuatı ve tatbikatı)
8 — Rossel kenunu medeni şehri
9 — Zürih Şehri miras hukuku prf. S. Şekir Ansoy tercemesi

415

B) Fiyatları veya kâr hadleri, cinsleri, nevileri ve vasıfları Hükûmetçe tâyin olunan malların, haklı sebep olmaksızın, satışa arzedilmemesi veya satıştan imtina olunması veya kaçırılması yasaktır.

III — Belediye mevzuatı dışında kalan ve mahsus kanunları gereğince fiyatları hükûmetçe tespit olunan bir malın bu fiyatlar üstünde satılması veya satışa arzedilmesi yasaktır. Belediyece fiyatları tesbit olunan maddeler hakkında da Hükûmet bu fıkra hükmünü uygulamağa yetkilidir. Hükûmetçe böyle bir karar verilmedikçe belediyelerce fiyatları tesbit olunan maddeler hakkında belediye mevzuatı hükümleri uygulanır.

IV — Toptan ve parakente ticarette gerçek veya tüzelkişiler arasında yapılan alım ve satım muamelelerinde satılan mal için satıcı tarafından fatura verilmesi ve faturaların, belirli bir süre için de satılanlar, satanlar satın alanlar ve varsa aracılar tarafından saklanması mecburî kılınabileceği gibi tacir sıfatını haiz kişilerin ticaret icin faturasız mal satın alması menedilebilir.

V — İki yüz elli kuruştan fazla yapılan alış verişlerde müşterinin isteği üzerine satıcı fatura vermeğe mecburdur.

VI — Tacir sıfatını haiz gerçek ve tüzelkişiler arasında yapılan alım ve satım muamelelerinde, bir malın mevcudu bulumadığı veya istenilen miktarda verilemiyeceği satıcı tarafından beyan edildiği ve alıcı keyfiyeti gösteren bir vesika isteği takdirde bu vesikanın verilmesi mecburidir.

VII — Her dükkân, mağaza, ticaret hane veya satmak kasdiyle mal teşhir edilen mahallerde ve pazar yerlerinde parakente veya toptan satışa arzedilen muayyen mallara veya aynı cinsten mal gruplarına cins ve fiyatı gösteren etiket veya mahsus işaret konulması ve malın mahiyeti etiket veya mahsus işaret koymağa elverişli olmiyan hallerde herkesin görebileceği bir yere fiyat ve cins listelerinin asılması mecburidir. Muayyen malların neden ibaret olduğu ticaret Bankalığınca yetkili kılınacak yerler tarafından ilân edilir.

Madde: 32 — Aşağıda yazılı hareketlerde bulunmak yasaktır.

A) Piyasada darlık veya fiyatlarda yükseklik yaratmak ve fiyatların inmesine mâni olmak kastiyle ticarî taamüller dışında malları mahdut ellerde toplamak veya imha etmek veya propaganda yapmak veya sair fiil ve hareketlerde bulunmamak,

VI—Adalet Bakanlığı Millî Korunma mahkemelerinden ve bu mahkemelerin kurulmadığı yerlerde bu işlere bakmak üzere yetkili kılınan mahkemelerden verilen hükümleri tetkik etmek üzere bu maddenin 2 inci bendinde yazılı Yargıçlardan Yargıtayda özel bir daire teşkiline ve bu dairaye lüzumu kadar raportör tâyinine de yetkilidir. Bunların aylıkları 43 üncü maddedeki sermayeden ödenir. 4 üncü bent hükmü bunlar hakkında da uygulanır.

Madde: 68 - I—Bu Kanuna göre kurulan veya bu Kanunu tatbik ile vazifelendirilen mahkemeler meşhut suçların muhakeme usulü hakkındaki Kanunun usul hükümlerini tatbik ederler. Şu kadarki Savcının, Meşhut suçların muhakeme usulü Kanununun 6 inci maddesi uyarınca verdiği tutma kararı, sözü geçen Kanunda yazılı muayyen mehiler içinde dâva açılmadığı takdirde kendiliğinden hükümsüz kalır. Sanığın tutulmasına devam mücburiyeti bulunduğu hallerde genel hükümlere göre işlem yapılır.

II— Bu Kununla tekerrürden dolayı özel surette ceza tazin edilmiş olan hallerde tekerrür tabirinden maksat, hüküm katileştikten sonra aynı suçun tekrar işlenmesidir.

III— Bu Kanunda yazılı suçlara teşebbüs halinde hilafına sarahat olmadığı takdirde genel hükümler uygulanır.

IV— Aynı cürümkastı altında işlenmiş olan, muayyen bir cins malın müteaddit şahıslara fazla fiyatla satılması veye aynı gayrimenkulün müteaddit defalar Kanunen muayyen miktardan fazlaya kiraya verilmesi gibi haller bir suç sayılır. ve bu hallerde Türk Ceza Kanununun 80 inci maddesi hükmü uygulanır.

V—Bu Kanuna göre toplu olarak kurulan Millî Korunma Mahkemelerince hükmolunan onbeş güne kadar hapis ve 500 liraya kadar ağır para cezalarına taallûk eden hükümler kaîf olup temyiz edilemez.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluş ve görevleri hakkındaki kanuna geçici bir madde eklenmesine dair Kanun

12-6—946 gününde kabuledilen 18—6—946 gününde yürürlüğe giren 4930 sayılı kanunlara 2997 sayılı kanuna bir geçici madde eklenmiş, buna göre Tapu ve kadastro Genel Müdürlüğü merkez ve taşra kadrolarında dâhil her derece ve sınıftaki memurluklara, bu kanunda yazılı özel şartları taşıyan bulunmadığı takdirde bu şartlar aranmaksızın beş yıl süre ile memur tâyin edilebilir.

422

mâ nizamları devirmek veya siyâsî veya hukukî nizamları yıkmak için propaganda yapan kimse altı aydan iki yıla kadar hapis cezasiyle cezalandırılır.

Propaganda, yukardaki fıkrada yazılı hareketleri şiddet kullanarak elde etmeğe matuf bulunduğu takdirde verilecek ceza beş yıla kadar ağır hapistir.

Memleket içinde cemiyetin siyasî veya hukukî her hangi bir nizamını zorla yıkmak için propaganda yapan kimse beş yıla kadar ağır hapis cezasiyle cezalandırılır.

Cumhuriyetçiliği veya millî hissiyatı sarsmak vey zayıflatmak için propaganda yapan kimse altı aydan iki yıla kadar hapis cezasiyle cezalandırılır.

Yukarki fıkrada yazılı fiilleri öven veya iyi gördüğünü söyliyen kimse de aynı cezaya çarptırılır.

Matbuat Kanununun 50 ci maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun

13—6—1946 gün ve 18-6—1946 gününde yürürlüge giren 4935 sayılı kanuna göre 1881 sayılı Matbuat Kanununun 50 inci maddesi aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:

Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babının birinci ve ikinci bölümlerinde yazılı cürümler yayın yolile işlendiği takdirde mahkemece, cürmün gerektirdiği ceza ile birlikte gazete veya mecmuanın bir aydan iki yıla kadar kapatılmasına karar verilir.

Yetkili mahkeme hükümden önce dahi kovuşturmanın her derecesinde gazete veya mecmuanın kapatılmasına karar verebilir. Şu kadar ki kapatma süresi birinci fıkrada yazılı sürenin yukrı haddini geçemez.

Bu suretle kapatılan gazete veya mecmuanın yayınına devam edenler hakkında 18 inci madde hükmü uygulanır.

Böylece kapatılan gazete veya mecmuanın sorumluları kapatma süresi içinde başka bir adla gazete veya mecmua çıkaramazlar.»

Üniversiteler Kanunu

13—6—1946 gününde Kabul edilen ve 18—6—946 gününde yürürlüge giren 4936 sayılı Kanuna göre Üniversiteler; fakültelerden,

enstitü, okul ve bilimsel kurumlardan oluşmuş özerkliği ve tüzelkişiliği olan yüksek bilim, araştırma ve öğretim birlikleridir.

Her üniveristenin genel özerliği ve tüzelkişiliği içinde, o üniveristeyi oluşturan fakülteler de, bu kanun hükümlerine göre bilim ve yönetim özerkliğine ve tüzelkişiliğe sahiptirler (m. 1).

Üniveristeler ve bir üniveristeye bağlı olmıyarak açılacak fakülteler birer kanunla kurulur.

Üniveristeler içinde yeniden fakülteler ve okullar açılması, fakültelerin veya okulların birleştirilmesi veyahut kaldırılması Senato ların teklifi ve Millî Eğitim Bakanının onamiyle yapılır.

Üniversite ve fakülteler; kendilerine bağlı olmak üzere yeni enstitüler, bilim, araştırma, öğretim ve yayım kurumları açmağa yetkilidirler. Bunların yönetim şekilleri bağlı oldukları üniversite veya fakültelerce belirtilir. Gerekenlerine ilgili üniversite Senatosu kararıyle tüzelkişilik verilebilir.

Bu madde uyarınca açılacak fakülte, enstitü, okul ve kurumlardan yeni ödenek ve kadro alınmasını gerektirenler için genel usullere uyulur (m. 2).

Üniversitelerin görevleri şunlardır:

a) Öğrencilerini, bilim anlayışı kuvvetli, sağlam düşünceli aydınlar ve yüksek öğrenime dayanan mesleklerle, türlü bilim ve uzmanlık kolları için iyi hazırlanmış bilgi ve deney sahibi elemanlar, Türk devriminin ülkülerine bağlı ye millî karakter sahibi vatandaşlar olarak yetiştirmek.

b) Memleketi ilgilendirenler başta gelmek üzere bütün bilim ve teknik meseleleri çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalar yapmak, bu çalışmalarda ilgili millî bilim ve araştırma kurumları ile ve yabancı veya uluslararası benzer kurumlarla işbirliği etmek.

c) Memleketin türlü yönden ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün meseleleri Hükümetle ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve inceleme konusu yaparak sonuçlarını umumun faydalanmasına sunmak ve Hükümetçe Millî Eğitim Bakanı vasıtasiyle istenecek incelemeleri yaparak düşüncelerini bildirme.

d) Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlıyan her türlü yayımları yapmak; yardımcılara, doktora adaylarına ve öğrencilerine yaptırmak.

e) Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici bilim verilerini sözle ve yaz ıle halka yaymak (m. 3).

Fakültelein organları şunlardır:

a) Genel Kurul,

b) Porofesörler Kurulu,

c) Yönetim Kurulu,

d) Dekan (m. 4).

Fakülte Genel Kurulları; ordinaryüs profesör, profesör ve doçentlerle profesörü veya doğrudan doğruya öğretime memur doçenti bulunmıyan derslerin öğretim görevlilerinden kurulur.

Genel Kurul, fakültelerin akademilik çalışmalarını ilgilendiren hususlar hakkında kararlar verir. Fakülteyi ilgilendiren kanun. tüzük tasarıları hakkında düşüncelerini bildirir. Yönetmelik tasarılarını ve programları hazırlayıp Senatoya sunar.

Genel Kurul, her yarıyıl başında toplanır. Yönetim Kurulu lüzum göstertdiği zaman olağanüstü olarak da toplantıya çağırılır. Genel Kurul kararlarının üçte iki çokluk kazanamamış olanlarından, Yönetim Kurulunun lüzum gösterecekleri, Fakülte Profesörler Kurulunda yeniden gözüşülerek karara bağlanır (m. 5).

Profesörler Kurulu, fakültenin ordinaryüs Profesör ve Profesörleri ve bir dersin yönetimiyle bağımsız olarak görevlendirilen doçentleri ile ayrıca seçilecek iki doçentinden kurulur. Profesörler Kuluna katılacak bu iki doçenti, o fakülte doçentleri her ders yılı başında kendi aralarından seçerler.

Fakültenin bütçe işleri, seçimler, özel kanun ve tüzüklerle fakülteye verilmiş olan veya Fakülte Yönetim Kurulunca gönderilen işler, Profesörler Kurulunda görüsülüp karara bağlanır.

Fakültelerde kürsü ve enstitülerin kurulması, kaldırılması veya birleştirimesi hakkındaki teklifleri Profesorler Kurulu yapar. Bunlardan yeni ödenecek ve kadroya ihitiyaç gösterenler için genel usullere uyulur (6).

Yönetim Kurulu, dekanın başkanlığında, öğretim görevi başında bulunan önceki dekanla Profesörler Kurulunun iki yıl için ordinaryüs profesör veya profesörler arasından seçeceği üç öğretim üyesineen kurulur.

Yönetim Kurulu, fakülte tüzük ve yönetmelikleri hükümlerinin ve kurullar kararlarının yerine getirilmesini sağlayacak karar ve tedbirleri alır, dekanın göreceği bütün işlerde kendisine yardım eder.

Öğrencilerin her türlü işlemleri Fakülte Yönetim Kurulunca incelenir. Bunlardan yazılma, çıkarılma, displin, öğretim ve imtihanlara ait olanlar hakkında takdire bağlı ve kesin kararlar verilir.

Ancak çıkarma kararlarına karşı ilgililere bildirildiğinden başlıyarak beş gün içinde Senatoya itiraz olunabilir. Yönetim Kurulu ile Senatonun bu kararlarına karşı başka hiç bir mercie başvurulmaz (m. 7).

Dekan, iyi yıl için, Profesörler Kurulu tarafından fakültenin aylıklı ordinaryüs profesör veya profesörleri arasından mutlak çoklukla seçilir. Süresi biten dekani, dört yıldan önce tekrar dekan seçilemez.

Dekan, fakülte tüzelkişiliğinin ve fakülteye bağlı kurumların tüzelkişiliklerinin temsilcisidir ve yönetim işlerinden sorumludur. Fakülte kurullarına başkanlık eder, bunların kararlarını uygular.

Dekan, işi başında bulunmadığı zaman Fakülte Yönetim Kurulunun aylıklı üyelerinden birini kendisine vekil seçer. Vekilik ile idare, altı aydan fazla sürerse veya dekan seçim süresini doldurmadan görevinden ayrılırsa yeni bir dekan seçilir (m. 8).

Üniversite organları şunlardır:

a) Senato,

b) Üniversite Yönetim Kurulu,

c) Rektör (m. 9).

Senato, rektörün başkanlığında öğretim görevi başında bulunan önceki rektörden, dekanlardan, her fakülte Profesörler Kurulunun kendi üyeleri arasından iki yıl için seçeceği ikişer ordinaryüs profesör veya profesörden ve doğrudan doğruya üniversiteye bağlı yüksek okulların Profesörler Kurullarının yine kendi aralarından iki yıl için seçecekleri birer temsilciden kurulur.

Senato, üniversitenin bütününü ilgilendiren kanun tasarılarını hazırlıyabileceği gibi aynı nitelikteki tüzük tasarılariyle yönetmelikleri de hazırlar. Üniversite işleri hakkında kararlar verir. Fakülte Genel Kurullarının kanun ve tüzük tasarıları hakkındaki tekliflerini, yönetmelikler hakkındaki kararlarını, Profesör Kurullarının bütçe,

seçim, kürsü ve enstitülerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi hakkındaki karar ve tekliflerini inceleyip işleme kor. Kanun ve tüzüklerle kendisine verilen görevleri yapar. Bir imtihane bağlı olmıyan fahrî akademik pâye ve unvanları verir.

Fakülte Kurullarının, Senato tarafından onanmıyarak bozulan işlem ve kararları ilgili kurullaca yeniden incelenir. İkinci defa Senatoya gelen Fakülte Kurulu kararları Senato tarafından kesin karara bağlanır.

Yönetmelikler Millî Eğitim Bakanının onamasından sonra yürürlüğe girer. Senatolarca hazırlanan kanun ve tüzük tasarıları gerekçeleri ile birlikte Millî Eğitim Bakanına sunulur.

Fakülte Kurullarının 7 nci maddenin son fıkrası hükmünce kesin olanlar dışındaki işlem ve kararlarına yapılacak itirazlar, Senato tarafından incelenir ve bir karara bağlanır.

Senatoların seçim ve 48 inci madde hükmü saklı kalmak üzere öğretim üyelerinin meslekî disiplin işleri hakkındaki kararları kesindir. Bunlara karşı başka bir mercie başvurulmaz (m. 10).

Üniversite Yönetim Kurulu, rektörün başkanlığında öğretim görevi başında bulunan bir önceki rektörle fakülte dekanlarından ve genel sekreterden kurulur. Kanun ve tüzük hükümlerinin ve Senato kararlarının uygulanmasını sağlıyacak karar ve tedbirleri alır. Rektörün göreceği bütün işlerde kendisine yardım eder (m. 11).

Rektör, Fakülte Profesörler Kurullarının bir arada yapacakları toplantıda iki yıl için, aylıklı ordinaryüs profesör veya profesörler arasında, sıra ile, her seçim döneminde başka bir fakülteden olmak üzere saltçoklukla seçilir (m. 12).

Rektör üniversite tüzelkişiliğinin temsilcisidir ve yönetim işlerinden sorumludur. Üniversite Kurullarına başkanlık eder, bunların kararlarını uygular. Fakülteler arasında düzenli çalışmayı sağlar.

Rektör işi başında bulunmadığı zaman, dekanlardan birini vekil seçer. Vekillikle idare altı aydan fazla sürer veya rektör, seçim süresi dolmadan görevinden ayrılırsa aynı seçim süresini doldurmak üzere aynı fakülte ordinaryüs profesör veya profesörleri arasından yeni bir rektör seçilir.

Üniversitelerası Kurul, Millî Eğitim Bakanının başkanlığında her üniversitenin rektör ve dekanlariyle, her üniversite senatosunun

kendi üyeleri arasından iki yıl için seçecği birer temsilciden kurulur. Bu kurulun raportörlüğü toplantının yapıldığı yerdeki üniversite genel sekreterlerinden Millî Eğitim Bakanının görevlendireceği biri tarafından yapılır.

Kurul, Bakanın lüzum göstereceği hallerde, bildireceği yerde toplanır. Bu kanun gereğince yapması gerekn ve kendisine verilen işleri kesin karara bağlar (m. 13)

Millî Eğitim Bakanı, üniversitelerin başıdır. Bu sıfatla üniversiteleri, fakülteleri ve bunlara bağlı kurumları Hükümet adınadenetler. Bakan bu denetlemesini Üniversitelerarası Kurula başkanlık etmek, üniversite ve fakültelerden gerekli hususları sormak, onamına bağlı kararları onamak ve üniversite veya fakülte kurullarının kararlarından gerekli gördüklerinin yeniden bu kurullarda incelenmesini istemek suretiyle yapar.

Bakan, onamadığı senato karariyle üniversite ve fakülte kurulları ın kabul edip uygulamakta bulundukları kararlardan uygun görmediklerini Üniversitelerarası Kurula gönderir.

Üniversitelerce Millî Eğitim Bakanının onamına sunulan kararlar, ençok üç ay içinde onanır. B süre içinde onanmıyan veyahut Üniversitelerarası Kurula gönderilmiyen kararlar onanmış sayılır (m. 14)

Üniversite öğretim mesleği üyeleri: Üniversite doçentleri, profesörler ve ordinaryüs profesörlerdir (m. 15).

Üniversite öğretim üyelerinin nitelikleri, tâyinleri, meslekî hakları ve görevleri bu kanun hükümleriyle bunlara aykırı olmıyan genel hükümlere bağlıdır (m. 16).

Üniversite öğretim üyeliğinin başlangıcı olan «Üniversite Doçentliği» sıfatı bu kanunda gösterilen imtihanı başarmakla kazanılır(m. 17).

Doçentlik imtihanı a girebilmek için adaydan, Devlet memurlarında aranan genel şartlardan başka şunlar istenir:

a) Öretim görevi alacağı bilim koluyla ilgili bir yüksek öğrenim diplomasından başka, memlekette Bilim doktorası yapmış bulunmak veya yabancı memleketlerde almış olduğu doktora diploması Millî Eğitim Bakanlığı tarafından usulüne göre onanmış bulunmak veya tıp doktoru diplomasını aldıktan sonra, usulüne göre, uzmanlık kollarından birindebirinci sınıf uzman yetkisini kazanmış olmak.

432

b) Doktor unvanını ve tıpta uzman yetkisini aldıktan sonra kendi bilim veya meslek kolu ile ilgili bir işte enaz iki yıl eylemli olarak çalışmış bulunmak (m. 18).

Doçentlik imtihanı, adayın ilgili olduğu bilim kolunun ordinaryüs profesör ve profesörlerinden Üniversitelerarası Kurulca tertiplenecek üniversitelarası jüriler tarafından yılda bir defa açılır. Doçentlik imtihonından önce aday yabancı bilim dillerinin birinden imtihan edilir.) Bu yabancı dil, adayın kendi dalı dolay sivle bilmesi gerekli ve tabiî olan dillerden başkadır). Bunu başaranlar girecekleri bilim kolunun doçentlik imtihanına alınırlar Yabancı dil ve doçentlik imtihanlarının nasıl yapılacağı özel yönetmeliğinde gösterilir. Bu imtihanı başaranlanr «Üniversite doçenti» unvanını alırlar. İmtihanı başaramıyanlar gelecek yılların imtihanlarına girebilirler.

Yabancı memleketlerde doçentlik yetki veya unvanını veren imtihanları başarmış olanlar da ilgili fakültelerin düşünceleri alındıktan sonra Üniversitelerarası Kurul kararıyle üniversite doçenti sayılırlar.

Yukarıki fıkralar uyarınca doçent unvanı kazanmış olanların üniversite öğretim üyeliklerine tâyinlerinde aylık dereceleri, 3656 sayılı Kanuna göre almaga müstehak oldukları derecenin bir üstüne yükseltilir ve bu suretle tâyin olunanların bir alt derecede geçirmiş oldukları hizmet süreleri ilk yükselme süreleninden indirilir (m.19).

Üniversite öğretim kurumlarında açılacak aylıklı doçentlikte görevlendi ecekler, 19 uncu madde gereğince yapılacak imtihanı başarmış olanlar arasından tüzüğüne göre seçilerek tâyin olunurlar(20).

Doçentlerin görevleri; üniversite öğretim kurumlarında, enstitü ve lâboratuvarlarla işyerlerinde ordinaryüs profesör veya profesörlerin gösterecekleri yolda ders okutmak, pratik çalışmaları, uygulamaları, proje hazırlamalarını ve seminerleri yönetmek, bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmaktır (21).

İmtihanı kazanıp da üniversite öğretim kurumlarında yıllık görevlendirilmemiş bulunan doçentler, seçecekleri bir konu üzerinde ilgili Fakülte Profesörler Kurulunun onamiyle serbest dersler veya konferanslar verebilecekleri gibi, ünivesitede geçici bir öğretim işiyle de görevlendirilebilirler. Bu hizmetler için üniversite bütçesindeki ilgili bölümden kendilerine genel hükümlere göre ücret verilebilir(22).

Üniversite ordinaryüs profesörlerinin görevleri şunlardır:

a) Üniversite öğretim kurumlarında bir kürsü idare etmek ve ders okutmak;

b) Pratik çalışmaları ve seminerleri yönetmek;

c) Bilimsel araştırmalar ve yayımlar yapmak ve yaptırmak;

d) Kürsüsüne bağlı öğretim, bilim ve araştırma işlerinde ilgilileri görevlendirmek ve gerekenlerle işbirliği yapmak ve bu alandaki çalışmaları düzenlemek ve denetlemek;

e) Kürsüsüne bağlı öğretim üyelerinin ve yardımcıların çalışmalarını izlemek ve yetişmeleri için gerekli tedbirler almak.

Herhangi bir kürsünün ordinaryüs profesörü bulunmazsa Fakülte Profesörler Kurulunun teklifi ve Senatonun kararıyle o üniversite profesörlerinden veya bu kanun gereğince üniversite profesörü unvan ve yetkisini haiz olanlardan biri geçici olarak o kürsünün yönetimiyle görevlendirilebileceği gibi diğer üniversitelerin profesörlerinden biri de, bu görevi geçici olarak yapmak üzere kadrosu ile naklonulabilir. Üniversiteler dışında bulunan profesörler arasından görevlendirilecekiere verilecek aylıklar genel hükümlere bağlıdır.

Madde 28—Profesörlerin ve ordinaryüs profesörlerin tâyinleri; Fakülte Profesörler Kurulunun seçimi ve Senatorun uygun bulması ve Millî Eğitim Bakanının teklifi üzerine müşterek kararla yapılır(m.28).

Madde 29— Sözleşme ile üniversitelerde görevlendirilecek yabancı profesörler veya ordinaryüs profesörlerle uzmanlar, Fakülte Profesörler kurulunun teklifi, Senatonun kararı ve Millî Eğitim Bakanının onamı ile tâyin olunurlar. Sözleşme sürelerinin bitmesi dolayısile veya başka suretle işlerine son verilmesi de aynı usule bağlıdır. Bunlar öğretim görevleri bakımından bu kanunla aylıklı öğretim üyeleri için konulmuş olan hükümlere bağlıdırlar(m.29).

Her üniversite doçenti, profesörü veya ordinaryüs profesörü Devlet memurları için kabul edilmiş olan belli çalışma saatlerinde görevlerinin gerektirdiği yerlerde bulunmakla, bağlı olduğu bilim ve uzmanlık kolunda araştırma, çalışma ve yayımlar yapmak ve yardımcılarına yaptırmakla, öğrencilere belli kabul saatleri ayırarak onlara gerekli alanlarda yardım etmek ve yol göstermekle, Profesörler Kurulu, Fakülte Yönetim Kurulu veya Üniversite Senatosu tarafından kendilerine verilen isleri görmekle, üniversitede kurulacak komisyonlarda bulunmakla veya kendilerine verilecek başka geçici görev-

leri yapmakla ödevlidirler. Ancak, belli çalışma saatlerinden haftada sekiz saati aşmamak ve üniversitedeki görevlerine dokunmamak şartiyle meslekleriyle uygun olan, bilim ve uzmanlıklarına giren serbest işleri yapabilirler ve ek görev tazminatını gerektiren hizmetlerden başka, 3656 sayılı kanunun 18 inci maddesi esaslarına göre adı geçen maddede yazılı görevlerden yalnız birini alabilirler(m.30)

Üniversite öğretim mesleki üyeleri, 30 uncu maddeye göre dışarda ne gibi işler yapmakta olduklarını veya yapmak istedikleri i her öğretim yılı başında bir beyan kâğıdı ile kendi Fakülteleri Yönetim Kuruluna bildirirler. Yönetim Kurulu bu beyan kâğıdında bildirilen işleri mahiyet veya zaman bakımından bu kanun hükümlerine aykırı bulursa itiraz eder. Böyle bir itiraz yapıldığı zaman üyenin bağlı olduğu Fakülte Profesörler Kurulu sebeplerini açıklayarak üçte iki çoklukla bu konuda karar verir. Fakülte Yönetim Kurulu Profesörler Kurulunun bu kararına katılmadığı veya rektör başka fakültelerin benzer işlerdeki kararlarını farklı gördüğü takdirde iş, Senatoca incelenerek karara bağlanır. Senatonun bu kararına rektör katılmadığı takdirde o iş hakkındaki kesin karar Üniversitelerarası Kurulda verilir (m. 31)

Bu kanun hükümlerine göre üniversitelerde veya üniversitelere bağlı öğretim kurumlarında eylemli olarak öğretim görevinde bulunan ve 30 uncu maddeye göre resmî veya özel bir işi bulunmıyan doçent, profesör ve ordinaryüs profesörlere aylıklariyle rektörlük, dekanlık, enstitü müdürlüğü, lâboratuvar şefliği gibi üniversite içinde alınan ücretli yönetim hizmetlerine ait ek görev tazminatlarından ve Devrim Tarihi dersi veya konferans ücretlerinden başka üniversitedeki klinik, lâboratuvar, seminer, atelye ve şantiye gibi çalışmalarına karşılık Üniversite tazminatı adıyla her ay aşağıdaki miktarlar üzerinden ayrı bir para verilir:

	lira
Doçentlere	200
Profesörlere	300
Ord. Profesörlere	400

Üniversite öğretim yardımcıları; öğretim görevleri okutmanlar, uzmanlar ve tercimecilerle asistanlardır(m.33).

Üniversitelerin bu kanunun 20 nci veya 24 üncü maddeleri gereğince tâyin edilmiş doçenti bulunmıyan dersleri için geçici olarak ve herhangi bir bilgi ve uzmanlık isteyen konularının öğretim ve uy-

436

Her kürsünün başındaki ordinaryüs profesör veya bu görevi yadan öğretim üyelerinin teklifi ve Fakülte Yönetim Kurulunun onamiyle rektör tarafından aday olarak tâyin edilirler.

Asistanlar, bir yıl aday olarak çalışırlar. Başarısı görülenlerin bağlı oldukları kürsü ordinaryüs profesörünün veya bu görevi yapan ilgili öğretim üyelerinin teklifi üzerine Fakülte Yönetim Kurulu kararıyle rektör tarafından asillikleri onanır. Gerekli görülenlerin adaylık süreleri ilgili ordinaryüs profesör veya öğretim üyesinin teklifiyle bir yıl daha uzatılabilir.

Doktora yapmamış veya tıpta uzmanlık yetgisi kazanmamış ve mümühendislik veya mimarlıkta veya uzmanlık sınıfı bulunmıyan tıp dallarında geçici altıncı ve yedinci maddelere göre yeterlik imtihanı vermemiş asistanlar, asilliklerinin onandığı tarihten başlıyarak üç yıl içinde doktora veya uzmanlık veya yeterlik imtihanını vermekle ödevlidirler. Bunu bu süre içinde sağlamıyanların veya üniversitede asistan olarak çalışmakte devamları gerekli görülmiyenlerin tâyinlerindeki usule uyularak üniversite asistanlığı ile ilgileri kesilir.

Asilliği onanmış ve doktora yapmış yahut tıpta uzmanlık veya mimarlık ve mühendislik ile uzmanlık sınıfı bulunmıyan tıp dallarında geçici altıncı ve yedinci maddeler uyarınca yeterlik imtihanını başarmış olan asistanlara, doçentlik imtihanı için yapacağı bilim araştırmalarına başladığı ilgili Fakülte Profesörler Kurulu tarafından belirtildiği tarihten başlıyarak bu araştırma ve çalıştırmaların gerektirdigi süre için üç yılı aşmamak üzere, aylıklarından başka her ay elli lira verilir(38).

Üniversite öğretim meslekinin tabii kaynağı olan asistanlığa tâyin edilebilmek için Devlet hizmetine girmekte aranan genel şartlardan başka şunlar istenir:

a) Görev alacağı bilim kolu ile ilgili bir ryüksek öğrenim diploması almış olmak;

b) Yabancı bilim dillerinden birini çalışacağı dalda gerekli bilimsel incelemeleri yapacak derecede bilmek(39).

Madde 40— Üniversite asistanlarının görevleri şunlardır:

a) Fakülte Profesörler Kurulunca yanına verildiği ordinayüs profesör, profesör veya doçentin lüzum göstereceği öğretim ve uygunlamalarında hazır bulunmak;

b) Kendisine verilen göreviyle ilgili tercüme, inceleme, araştırma, uygulama ve yayım vazifelerini vaktinde ve düzenli yapmak;

a) Göreve dikkati çekme—Yazı ile bildirilir ve kütüğe geçer.

b) Kusur bildirme—Görevi yahut meslek vekar ve haysiyetini ilgilendiren hallerden dolayı kusurlu sayılmaktır.

c) İşten çekilmiş sayma —Tâyin edildiği göreve mazaretsiz on beş gün içinde başlımıyanlar, sürekli olarak sekiz gün veya bir öğretim yılı içinde topu yirmi gün özürsüz olarak işi başına gelmiyenler hakkında uygulanır.

d) Üniversite öğretim me leğinden çıkarma—Üniversite öğretim mesleğinde kalmasına yer bırakmıyacak kadar şeref ve haysiyet kırıcı bir suç işliyenlerin üniversite öğretim mesleğinden çıkarılmasıdır (Bu gibilerin akademik unvanlarını taşıyıp taşıyamıyacakları Üniversite Senatolarınca ayrıca karar altına alınır).

«a» fıkrasında yazılı ceza, Senatoca veya doğrudan doğruya dekan veya rektörler tarafından verilir. «b», «c» ve «d» fıkralarındaki cezalar Senatoca karar altına alınır. Rektörlükçe kütüğe geçirilir ve yazı ile ilgiliye bildirilir(46).

Üniversite öğretim üyeleri hakkında verilmesi gereken Devlet memurluğundan çıkarma, sınıf veya kıdem indirme, aylık kesme cezaları, Memurlar Kanununun genel hükümlerine bağlıdır. Bu yoldaki kararlar da yine Üniversite Senatosunca verilir. Memurlar Kanununun 33 ve 49 uncu maddeleri hükümlerine göre Devlet memurluğundan çıkarılanlar, üniversite öğretim mesleği yetki, unvan ve haklarından da kesin olarak mahrum edilirler(47).

Senatonun disiplin kararlarına, göreve dikkati çekmeden başka hallerde, bildirme tarihinden başlayarak on gün içinde ilgililerce itiraz edilebilir. Bu itirazlar Üniversitelerarası Kurulda incelenir. Bu kurulun kararları takdire bağlı, son ve kesindir. Başka hiçbir mercie başvurulamaz(48).

Üniversite öğretim mesleği üyelerin memurluk görevleri dolayısiyle veya görevlerini yapmak sırasında işledikleri suçlar üzerine «Memurin Muhakematı Kanunu»nun gerektirdiği ilk soruşturma, rektörün geregine göre tâyin edceği bir veya iki tahkikçi tarafından yapılır. Rektörler hakkında yapılacak soruşturma tahkikçilerini Millî Eğitim Bakanı tâyin eder.

Soruşturma kâğıtları ve fezleke Millî Eğitim Bakanı tarafından Danıştaya gönderilir. Yargılamanın gerekliliğine veya gereksizliğine Danıştayın ilgili dairesince karar verilir. Bu kararlara karşı ilgililer veya Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılacak itirazlar Danıştay Genel Kurulunda incelenerek son karara bağlanır(49).

410

Bu döner sermayelerin fakülte, enstitü ve kurumlar arasında dağıtılması, gereğince birinden ötekine aktarılması Üniversite Yönetim kurullarınca yapılır (58).

Üniversite, fakülte ve bunlara bağlı kurumlar tarafından yapılan bilim ve teknik inceleme ve araştırmalar ile yayımların gerektireceği her türlü giderler hakkında, 2490 sayılı kanunun hükümleri uygulanmaz. Bu işlerde uygulanacak esaslar Senatolarca belirtilir (59)

Üniversite Senatoları, bütçedeki ödeneğinden lisans ve doktora öğrencilerine yapılacak her türlü yardımlarda uygulanacak esasları koymağa ve haklarında 2919 sayılı kanunun dördüncü maddesi hükümleri uygulanmak şartiyle lisans öğrencileri için ayda yetmiş beş, doktora öğrencileri için ayda yüz liraya kadar fakülteler emrine burslar ayırmağa yetkilidirler. Senatoların bu konudaki kararları Fakülte Yönetim Kurullarınca uygulanır (60).

Kendilerine ek görev olarak döner sermaye saymanlığı ve memurluğu verilen, üniversitenin aylıklı memurlarına döner sermayeli işin gelirinden ödenmek üzere ayda 30 liradan 100 liraya kadar ücret verilebilir (61)

Doçent. profesör ve ordinaryüs profesörleri; bilimsel çalışmalarının memleket içinde ve dışında gerektirdiği inceleme gezilerini yapmak, çalışmak veya araştırmalar için belli yerlerde incelemelerde bulunmak, belli bir işi doğrudan doğruya yapmak veya yapılmasını yönetmek gibi bilim ve meslek hizmetleri için, Fakülte profesörler Kurulunun kararı ile bağlı oldukları üniversite dışında, geçici olarak görevlendirmemeğe rektörler yetkilidirler. Bu yolda görevlendirilenler aylıklarını kendi üniversitelerinden almakla beraber başka yerlere gönderilmiş iseler geçici görev yolluklarını, üniversite hesabına gönderildikleri takdirde kendi üniversitelerinden, başka daire ve idarelerce istenmişlerse o daire veya idareden alırlar. Üniversite hesabına memleket dışına gönderilmeleri halinde kendilerine verilecek yolluklar, hakikî yol masrafları ödenmek ve gündelikleri memleket içi gündeliklerinin iki mislini aşmamak üzere Senatolarca belirtilir. Çalışmalarının gerektirdiği her çeşit idari ve teknik harçamalar, işin ilgili bulunduğu bütçeden ödenir. Bu kanunun 30 ve 32 nci maddeleri bunlar hakkında da uygulanır.

Üniversite öğretim üyelerinden her hangi birini, ilgili Fakülteler profesörler Kurullarının teklif ve kararlariyle başka üniversite

Bu kanunun hüküm koymadığı hallerde genel hükümlere uyulur.

Ankara'daki Hukuk, Dil ve Tarih — Corafya, Fen ve Tıp Fakültelerini içine almak üzere «Ankara Üniversitesi» kurulmuştur.

1416, 3458, 4121, 4204, 4635, 4489, 4499 sayılı kanunlar hükümleri saklı kalmak üzere Ankara ve İstanbul Üniversite ve Fakülteleri ve İstanbul Teknik Üniversitesiyle ilgili kanunlarla 2777 sayılı kanunun 6 inci maddesi ve 4 Mart 1326 tarihli kanun yürürlükten kaldırılmıştır (77—79).

Kanunun 9 bölümündeki geçici hükümlere görebu kanun hükümlerine uygun olmak üzere Ankara ve İstanbul Üniversiteleriyle İstanbul Teknik Üniversitesinin kuruluş kadroları hakkındaki kanun tasarıları, en çok Ekim 1946 ayı sonuna kadar Büyük Miliet Meclisine sunulmuş bulunacaktır. Bu kadrolar Büyük Millet Meclisince kabul edilinceye kadar bu kanun yayımı tarihinde yürürlükte bulunan kadroların uygulanmasına devam edilir. Bu kadrolarda görevli memur ve hizmetliler yeni kadrolar yürürlüğe girinciye kadar bu kanunun kabul ettiği yeni hizmetleri yapmakla görevlendirilebilir.

1947 yılı üniversite katma bütçeleri yürürlüğe girinciye kadar Üniversitelerin ihtiyaçları Millî eğitim Bakanlığı bütçesindeki ödeneklerle sağlanmağa devam olunur (g.m.2)

Bu kanunun yayımiyle kurulacak olan Ankara Üniversitesinin rektörlük kadrosu ile her üç üniversitede kurulması gerekli sayanlık müdürlükleri kadroları 3656 sayılı kanuna bağlı 1 sayılı cetvelin Maliye ve Millî Eğitim Bakanlıkları ve rektörlük ek görevine ait 2 sayılı cetvelde gösterilen kadro 4644 sayılı kanuna bağlı 3 sayılı cetvelin Millî Eğitim Bakanlığı kısımlarına eklenmiştir (g.m.3).

Ordinaryüs profesör veya profesör sayısı beşi geçmiyen fakültelerde profesörler Kurulu kurulmaz. Bu fakültelerin profesörler Kuruluna ait işleri, Yönetim Kurulunca yürütülür. Yalnız öğretim üyesi seçimleriyle ilgili işler. Üniversitelerarası Kurulun uygun bulacağı benzeri bir Fakülte Profesörler Kuruluna ilgili Fakülte Profesörlerinin katılması suretiyle kurulacak geçici kurul tarafından yapılır (g. m. 4).

Teknik Üniversitelerin türlü mühendislik ve mimarlık kolları meslek derslerinin profesörlüklerine, dışarda meslek çalışmaları, eserleri ve yayımlariyle üstün başarılı uzman olarak tanınmış kim-

446

seler de Fakülte Profesörler kurullarının üçte iki çoklukla yapacakları teklif, Senatoca uygun görülmek ve Üniversiteler arası Kurulca onanmak şartiyle tâyin olunabilirler. Bu maddenin uygulanma süresi on yıldır (g. m. 5).

Yeter sayıda doktora yapmış yüksek mühendis veya yüksek mimar yetişinceye kadar, on yıl süre ile Teknik Üniversitenin mühendislik ve mimarlıkla ilgili kürsülerinin doçentlik imtihanlarına girmek isteyen yüksek mühendis veya yüksek mimarlardan doktora yapmış olmak kaydı aranmaz. Yalnız bu gibilerin yüksek mühendis veya mimar diploması aldıktan iki yıl sonra girebilecekleri „Yeterlik" imtihanını başarmış bulunmaları şarttır. Bu imtihanların konuları, şekilleri ve ilgililerin yapmaları gerekli staj süreleri özel bir tüzükle belirtilir (g. m. 6).

Üç yıllık kıta hizmetini yapmış asker doktorlarla Sağlık Bakanlığına dört yıllık mecburi hizmeti eylemli olarak yapmış sivil doktorlardan uzmanlık imtihanını kazandıktan sonra doçentlik imtihanına girmek isteyenler, iki yıl beklemeden imtihana girebilecekleri gibi tıpta uzmanlık kolu bulunmıyan kürsülerin doçentlikleri için üç yıl o kollarda başarı ile asistanlık etmiş ve yeterliğini bir imtihanla belirtmiş olmak da yeter görülür. bu hükmün süresi beş yıldır (g.m.7)

Bu kanun gereğince kurulacak üniversite ve fakülte organlariyle ilgili ilk seçimler, kanunun yayımlandığı tarihi takip eden 30 gün içinde yapılır. İlk seçilecek rektörlerin ve Senatoların seçimli üyelerinin seçim süreleri üç yıldır. Seçimler yapılıncaya kadar bu kanunun yayımından önce tâyin edilmiş olan rektör ve dekanlar görevlerine devam ederler.

Bu rektör ve dekanlar, bu kanun hükümlerince rektör ve dekan seçilmedikleri ve öğretim görevinde bulundukları takdirde 7 ve 11 inci maddelerde sözü geçen önceki rektör ve dekan sıfatıyle Yönetim Kurullarına ve Senatolara girerler (g. m. 8).

Esas görevi Üniversite dışında olup da 3888 sayılı kanuna göre üniversite veya fakültelerde akademik unvanlarla öğretim işi yapanlar, bu unvanlarını ve görevlerini muhafaza edecekleri gibi bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten başlıyarak beş yıl içinde öğretim görevini yeğlerlerse bulundukları aylık derecesi üzerinden öğretim üyeliğine geçebilirler (g.m.9).

Bu kanunun yayımından önce doçentlik imtihanlarını başarmış veyahut profesörlüğe aeçilmiş veya yükseltilmiş olup da bu kanunun yayımlandığı tarihte işlemleri tamamlanmamış olanların hakları saklı tutulur.

Kanunun yayınından önce doçentlik tezi verilmek suretiyle başlamış olan doçentlik imtihanları eski esaslara göre sonuçlandırılır (g. m. 10).

Bu kanunun yayımı tarihinde ayrı ayrı üniversitelerde veya okullarda öğretim üyeliği bulunanlar, bu kanunun yayımını takip eden yirmi gün içinde hangi görevlerini esas kabul ettiklerini ilgili üniversiteler rektörlüklerine yazı ile bildirmekle ödevlidirler. Yeğledikleri görevin kadro aylığı hak kazanmış oldukları derecenin altında buluduğu takdirde aradaki fark tazminat olarak kendilerine ödenir. Bu gibiler derecelerine uygun olarak ilk açılacak kadrolara tâyin olunurlar. Bu suretle arada geçen süre kazanılmış derecelerine karşılık olan kadroda geçmiş sayılır (g. m. 11).

Bu kanunun yayımı tarihinde üniversitelerde asistan olarak görevli bulunanların 38 inci madde ile geçici 6 ve 7 inci maddeler geregince vermekle ödevli oldukları doktora, uzmanlık veya yeterlik imtihanları için belirli süre, bu kanunun yayımı tarihinden başlar.

Ancak bunların doçentlik imtihanlarına girişlerinde, asistanlıkta geçirdikleri eylemli hizmet sürelerinin iki yıldan fazla olan kısmının yarısı, doktora imtihanını verdikten veya tıpta uzmanlık yetkisini kazandıktan veyahut mühendislik veya mimarlıkta yeterlik imtihanını başardıktan sonra on sekizinci maddenin (B) fıkrası gereğince eylemli olarak çalışmakla ödevli bulundukları hizmet süresinden indirilir (g. m. 12).

Bu kanunun yayımından önce Gülhane Askerî Doktorluk Tatbikat Okulunda profesör unvanını kazanmış olanlar, bu kanun hükümlerine göre üniversite profesörü seçilebilirler (g. m. 13).

Bu kanunun 32 ve 38 inci maddelerinde yazılı üniversite tazminatı ile asistan ödenekleri 1946 yılı içinde Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelin Millî Eğitim Bakanlığı kısmındaki memur aylıkları ve temsil ödeneği maddesinden verilir (g. m. 14).

Af Kanunu

14—6—946 tarihinde kabul buyurulan ve 12—6—946 tarihinde yürürlüğe giren 4943 sayılı kanuna göre:

448

Gazete, kitap veya mecmua vasıtasiyle veya 1881 sayılı Matbuat Kanununa aykırı hareket suretiyle 7/6/1946 tarihine kadar işlenmiş olan suçlardan dolayı kovuşturma yapılmaz.

Bu suçlar sebebiyle verilmiş olan ceza ortadan kaldırılmıştır.

3885 numarali kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan avukat sitajiyerleri imtihanlarının icrası tarzına dair değişik yönetmelik

Mabde: 1— Avukat sitajyerlerinin imtihanları, Bakanlıkça Yargıtay Başkan ve üyeleri arasından seçilecek 2 ve Ankara barosunda kayıtlı avukatlardan intihap olunacak bir zat ile Hukuk ve Ceza işleri Umum Müdürlerinden müteşekkil bir kurul tarafından her Yıl Mayıs ve Ekim aylarında Ankaraba yapılır.

İmtihan kurulu mürettep adedinin bir noksanile de teşekkül edebilir.

Madde: 2— İmtihan yapılacağı günler Bakanlıkça en az bir ay evvel resmî gazete ile ilân ve münasip bir tarzda alâkalılara bildirilmek üzere keyfiyet C. Savcılıklarına ve barolara ayrıca tebliğ olunur.

Bu ilân üzerine imtihana girmek hakkını haiz tâlipler bulundukları mahal C. Savcılıklarına istida ile müracaat ederler. Savcılıklar stajyerlerin isimlerini ve Avukatlık kanunu staj yönetmeliğinin 5, 18 ve 25 inci maddelerinde yazılı evrak ve vesaikin nereden ve hangi tarih ve numara ile gönderilmiş olduğu imtihan gününden nihayet 15 gün evvel Bakanlığa bildirilir. Bu vesaikten evvelce gönderilmemiş olanlar varsa ayni süre içinde gönderilir.

Madde: 3— Talipler imtihandan bir gün evvel Hukuk işleri Umum Müdürlüğüne gelirler. Gösterecekleri hüviyet cüzdanı ve dosyalarindaki vesikalara nazaran hüviyetleri tesbit olunarak müracaat sırası ile adları listeye yazılır ve imtihana girmek için lâzımgelen şartları haiz bulundukları takdirde stajyere sıra numarası altında mühürlü ve fotoğraflı bir belge verilir.

Bu belgeyi ibraz edemiyen stajyer imtihana habul olunmaz.

Madde: 4— İmtihan sualleri, Medenî kanun, Borçlar kanunu, Ticaret kanunu, Ceza kanunu, Ceza ve Hukuk U. Muhakemeleri, Avukatlık ve Hariç, İcra ve İflâs kanunları üzerinde namzetlerin umumî

bilgisile bu kanunların tatbiki bakımından vukuf dercelerini anlamağa medar olacak şekilde kurul tarafından tertip olunur.

Biri umumî bilgiyi diğeri tatbikî bilgiyi takdire esas olmak üzere ayrı ayrı iki günde yazılı olarak şapılır. İlk günü umumî bilgi imtihanına tahsis olunur. Bu imtihanda en az iki, en çok dört sual sorulur. Her sual için ayrı ayrı numaratakdir olunur. Bu imtihanda muvaffak olmak için 9 uncu maddede yazılı nisbette numara almak şarttır. Bu imtihanda, kazanamayanların tatbikî bilgiye ait evrakı tetkik olunmaz.

Madde: 5 — İmtihanların yapılacağı gün tâyin olunan saatten bir saat evvel imtihan sualleri kurul tarafından tesbit ve imzs edidikten sonra bir zarf içine konarak mühürlenir ve tâliplerler huzurunda mazruf açılarak yazdırılır.

İmtihan kurulu, namzetlere yalnız tatbikat imtihanı sırasında Kanunlara bakmağa müsaade edebilir.

İmtihan kurulu cevabın verileceği süreyi tâyin eder.

Madde: 6— Tâliplare imtihan için nümunesi gönderilen matbu mühürlü kâğıt verilir. İlk kâğıdın baş tarafındaki yere tâlibin adı yazılır ve imzası attırılır. Bundan başka bu kâğıtlara tâlibin hüviyetini gösterecek veya imza edebilecek şekilde kendi tarafından yazı yazılması veya işaret ve imza konulması imtihanın hükümsüzlüğünü mucip olur. İmtihanları kurul tarafından seçilecek iki zat murakabe eder.

Hiç bir stajyer imtihan kâğıtlarını vermeden salundan dışarı çıkamaz. Çıkarsa imtihana kabul olunmaz bu madde imtihan başlamadan evvel tâliplere okunur.

Madde: 7 — İmtihan kâğıdı, murakabeye memur olanlar tarafından toplanarak tâliplerin ad ve imzalarını ihtıva eden kısmı kesildikten sonra bu kısmına konacak numaralar ayni imtihan kâğıtlarının üzerine yazılır ve imtihan kuruluna teslim olunur.

Madde: 8— Cevaplar İmtihan kuruluuca tetkik edilerek suallerin her birine ayrı ayrı numara verilir. Tetkikat bittikten sonra murakebe numaraları delâletile kâğıtların hangi stajyere ait olduğu murakıplar tarafından bir listeye yazılır.

Madde: 9— Her iki imtihanda tam numara ondur. Muvaffak olmak için her iki imtihanda takdir edilen numaralar mecmuunun onda beşten ve her iki imtihan notlarının heyeti mecmuasının vasati olarak onda altıdan aşağı olmaması şarttır.

450

İmtihanlar buçuk ve buçuktan yukarı kesirler bire ibläğ edilir.

Madde: 10— İmtihanlar neticesinde stajyerlerin her biri hakkında imtihan kurulu tarafından kazandıkları numaralar gösterilmek surtile birer mazbata tanzim olunark Bakanlık Hnkuk işleri Umum Müdürlüğüne tevdi olunur.

Madde: 11— İmtihanda ehliyet göstermiş olan stajyerlere ait mazbataların onanmış bir örneği Bakanlıkca kayıtlı bulundukları barolara gönderilir kazanamıyanlara yalnız imtihan neticesi tebliğ olunur. 29/6/946

Bundan sonra yapılacak değişikliklere dair her yıl bir broşür verileceğinden eser bu bakımdan da daima istifade temin edecektir.

Bütün Hukukçularımıza tavsiye eder, İstanbulda cihan kitapevinden isteneceğini hatırlatırız.

H. Bahri ERK, «KAÇAKCILIK İŞLERİ» İstanbul Cumhuriyet Matbaası 1946, Sayfa: 426, Krş 350.

Erzurum C. Savcı Yardımcısı H. Bahri Erk'in uygulama alanında tatbikle görevli arkadaşlara büyük fayda sağlayan «Orman Mevzuatı» adlı birinci kitabından sonra bu kere kendi sahasındaki hissedilen boşluğu dolduracak olan «Kaçakcılık İşleri» isimli 2. inci kıtabı da yayımlanmıştır.

Kaçakcılık işleri hakkında bugüne kadar yayımlanmış toplu ve tatbikat bakımından maddeleri üzerinde tüzük, talimat ve kararnameler, Hukukî mütalaalar, tamim, yorum ve yargıtay içtihatları ile izahlar nazara alınarak işlenmiş eserler yok denebilecek kadar azdır.

Kitap bu yöndende duyulan ihtiyacı tamamile karşılayacak şekilde hazırlanmıştır.

Eser önsöz ile kısaltmalar listesinden sonra «Kaçakcılığın men ve takibine dair 1918 S. Kanunu, 4040 sayılı Fevkalâde haller dolayısiyle vergi zammı kanununu, 2271, 2278, 2550 sayılı kanunlarla, 3777 S. Kanunla eklenen maddeyi, mütalâa ve tamimleri, kaçakcılığın takibinde ve muhafazasında büyük yararlıkları görülenlere verilecek ikramiye hakkındaki nizamnameyi, kaçakcılığın takibi hususunda muhafaza teşkilâtı ile mülkî âmirler arasındaki münasebete dair nizamnameyi, Tütün ve tütün inhisar kanununu, Tütün ve tütün inhisarı nizamnamesini, tütün mevzuatına dair mülga ve mer'i Kanun, Nizamname, talimatname, kararname ve müzeyyilâtına ait listeyi, Kahve ve Çay inhisarı kanununu, Kibrit ve Çakmak inhisarı kanunu ile suveri tatbikiyesine dair talimatnameyi, İspirto ve ispirtolu içkiler inhisarı kanununu, Tuz kanununu ile Barut ve patlayıcı maddeler, silâh ve teferruatı inhisarı Kanununu, Oyun kâğıtları inhisarı kanunu ile kaçakcılıktan başka bâzı inhisar suçlarından doğan para cezalarından vaz geçileceğine dair Kanunu, Türk parasının kıymetini koruma hakkındaki kanuna müzeyyel diğer kanunları,

453

işler, 80 — Suçları aramak, 81—Kolluğun yapacağı hazırlık soruşturması 72—82— Sanığın soruşturması,—83 Sanıkların dinlenmesi, 84—ilirkisi (ehli vukuf) ve keşif, 85—Eşyanın zaptı, 86 — Arama, 87—Geçici zabıt nedir?, 88—Arama sonucunda elde edilecek eşyanın defteri ve mühürlenmesi, 89—Aramada elde edilen kâgıtların incelenme yetkisi, 90—Harp gemilerinde ve askeri kurumlar da arama, 91—Suçtan zarar görenlerden alınan eşyanın geri verilmesi, 92—Kaçakçılık suçlarından aram'a 93—Polisin hangi hallerde evlere girebileceği, 94—Yakalama, Suçu işlediğine dair aleyhinde kuvvetli emareler elde edilen sanığın hangi hallerde tutulabileceği, 96—Askerî mahkemelerde yargılanmaları gereken kişilerinne gibi sebeplere göre tutulabilecekleri, 97 — Kolluğun yakalama yetkisi, 98 — Halkın rahatını bozacak şekilde serhoş olanların yakalanarak adliyeye verilecekleri 99—Askeri Yargılama usulü kanunundaki yakalama işlerinde kolluğun yetkisi, 100—Kolluk tarafından yerine getirileu ve gerekirse zor kullanılabilecek olan adlî müzekkereler, 101—İhzar müzekkeresi, 102—Yakalama müzekkeresi, 103—Tutmak (tevki) müzekkeresi, 105—Tefhim ve tebliğ nedir?, 106—Cezaların çektirilmesinden tutu ve hükümlülerin bir yerden bir yere götürülmesinde kolluğa düşen görav, 107—Tutukların soruşturma ve duruşmaya götürülmesi, 108—Suçüstü sayılan ve suçtü halinde işlemiş sayılan suçlara ve bu haldeki suçları işleyenlere karşı Jandarma ve polisin görev ve yetkisi, 109—3005 sayılı Kanun hükmünün uygulamasında kolluğun yapacağı işler hakkında bilgi ve izahat verilmiştir.

Kitap meslek sahiplerinden başka herkesin faydalanbilleceği bir eserdir.

TİCARET DÜNYASI. ÖZEL SAYI: 17, HAZİRAN: 946.

Toprak Mahsulları Ofisinin gayelerini, çalışma konularını, genel olarak yapdığı işler hakkında bütün yurttaşlara ve mensuplarına daha mufassal bir fikir vermek üzere (Ticaret Dünyasını) Özel bir şekilde yayımlanmıştır.

(*Ticaret Dünyası*)nın bu Özel sayısı: İzzet Aykol: Önsöz Rahmi Ören: Türk Hububat pilitikasında Görevler, İlhami Masar: Hububat dâvası, Fuat Pekin: Silo ve varant, Selman Açba Afyon İstihsali; Organizasyon ve Holerith sistemi Cihat Özhan: İmalât konusundaki çalışmalar; Alım, Ambarlama, Muhafaza, Nakil ve ihraç işleri, Suphi Doğukan: kara nakliyatı... Dergide ayrıca büyüklerimizin renkli fotoğraflariyle Ofise ait resim ve tablolarla süslenmiştir. . .

456

Ş. E. POSTACIOĞLU: Paftos ve Paftoslu Arazinin satışı, L. DOĞUTÜRK: As. C. K. 131. nei maddesi üzerinde bir inceleme, İ. E. POSTACIOĞLU: Bizde ticaret mahkemeleri islaha muhtaçmıdır?,

Yargıtay, Uyuşmazlık ve Mahkeme kararları, Bibliyografya V. S...

İŞ MACMUASI: Cilt: XII, Sayı: 60, İstanbul: 946.

Bu aylık ahlâk, Felsefe ve İçtimaiyet dergisinin bu sayısındaki yazılar şunlardır:

İ. Ş. : Seçimde okur yazarlık arasında münasebet varmı?, Dr. P. O. KOYULHİŞARLIOĞLU: Siyasi partilerimiz ve iktisadi programları PROF FINDIKOĞLU: Türk içtimai siyasetinin bir zaferi ve işçi sigortaları, Bizde Kauçuk dâvası V. S...

MEMUR VE MUHASİP Mecmuası. Sayı: 52, Nisan 946.

5. Yıldır intizamla çıkan bu maliye, hukuk kanun dergisinin son sayısında şu yazılar çıkmıştır:

ÂKİF ERANIL: Bakanlık emrine alınma kararı ve baş vurulacak kanun yolları, NAMIK GÜRKÖK: Muhasiplerin vazife, Mes'uliyet ve Yetkileri ve iadei muhakeme yolları, EMİN RİFAT AYLA: Devir süresi maaş konusunda Muhasipler lehine bir Karar, Maliye Bakanlığı tamimi 4852, 4857, 4868, 4870 S. Kanunlar ve 4861 S. K. devamı V. S...

DOÇENT Dr. FERİT H. SAYMEN: Yine Matlaplara Dair.

İstanbul İsmail Akgün Matbaası 946.

İstanbul Hukuk F. Medenî Hukuk Doçenti Dr. H. FERİT H. Saymen'in «Matlablar Kanun mudur?" adlı 945 yılında yayımladığı broşür üzerine Ankara Hukuk F. ORD. Prof. E. Hirşin tenkidi ve S. Prof. rin bu tenkidine karşı mütelâa beyan eden Osman Nuri Uman'ın ve Tokat Milletvekili Nazım Poroy'un Ulus Gazetesinde çıkan bu konu hakkındaki yayımlanan yazılara cevap teşkil eden «Yine Matlablara dair» adlî beş bölümlük bir broşürü daha yayımlanmıştır. 1. nci 2. nci bölümde: B. M. M. kararı ve yayımlanan yazılar hakkında izahat verilmiştir. III. üncü bölümde: A—Fransız sistemi, B—Anayasa meselesi, C—İçtüzük meselesi, D—Türk dok trini meselesi, IV. ncü bölümde Yargıtay' ımbu busustaki tevhidi içtihadı, V. inci bölüm de de kanun başlıklarıla madde matlablarının kanundan addedilmesi anlatılmıştır.

458

Meken Meselesi ve Komünlerin Rolü.

Yazan: Pierre Harbe. Dilimize çeviren: Dr. Halim Alyot. İstanbul Ünüversite Matbası: 1946 Krş. 100

Kitap, İçişleri Bakanlığı yayımları serisinin 10. nuncusunu teşkil etmiştir. Mesken meselesi hakkında Fransada yürürlükte bulunan Kanun ve Yönetmelikler örf ve âdetler nazara alınarak yapılan yorumlanmış ve 1—Ucuz konutların ve orta kiramı gayrimenkullarin doğrudan doğruya kömünler tarafından inşa edilmesi, 2—Ucuz konut kamu ofislerinin rolü, 3— Komünlerin ucuz konut kurmalarına yapabilecekleri yardın ve kolaylıklar incelenmiş A) Ucuz konut ve orta kiralı gayrimenkul inşaatının istifade ettigi malî muafiyetler, B) İdari ademi merkeziyet ve belediye rejileri üzerine yayımlanan 1926 tarihli kararname, C) Konut inşası maksadile komünlerin arazi iktisap etmeleri, D) Paris şehrinin bu sahada başardığı işlere dair izahat verilmiştir.

Kitap yurdumuzda da üzerinde hassasiyetle durulan bir konuyu ilgilendirmekte olması bakımından pek faydalı görülmüştür....

İdare Dergisi: Mart—Nisan 946. Say: 179.

Her sayısı pek kıymetli yazılarla itinalı olarak yayımlanan derginin bu sayısında:

Tetkikler Bölümünde; Adnan Erginsu: Kolluğun birleştirilmesi, M. Eyüpoğlu: Eski çağların idarî sistemlerine kısa bir bakış, Hüseyin Deligöz: Tatbikatta Bucak Müdürü ve Bucaktaki Görevleri, Fazla Güleç: Memurların Yargılanma Usulleri, Huki Metin: Usul Hükümlerinin daire amirlerine tanıdığı üstünlükler, Rağıp Öğel Cemiyetlere ait suçlar, Enver Saatçigil: Kaymakamın selâhiyeti ve devlet makanizmasındaki rolü, Kemal Varınca: Köy işleri, Reşit Yalın: İdarenin ceza yetkileri,

Tercemeler Bölümünde: H. Berksun: Risklere karşı komünler sigortası, C. Ziya Şenbay: Avrupa şehirleri (devam),

Fikir hareketleri bölümünde: Sıddık Tümerkan: Özel idarelerimiz üzernde bâzı düşüceler,

Konferanslar bölümünde: İ.H. Göreli: Uyuşmazlık Mahkemesi,

İdari Coğrafya bölümünde: Akdağ madeni idarî Coğrafyası. ***Yabacı mevzuat bölümünde:*** Romanya Jandarma teşkilât kanunu, ***İçtihatlar bölümünde:*** Danıştay kararları, ***Kanun ve kararlar bölümünde*** yayımlanma kanun ve kararları,

Bibliyografya bölümünde: 7. kitap hakkında bilgi ve saire.

Aynı derginin 180 nci sayısında :

Tetkikler Bölümünde: Muzaffer Akalın: Belediye seçimleri, Necmettin Akosanoğlu: Merkez dairelerinin saymanlık işlemleri, M. Savci Eyüp oğlu: Eski sağcıların idare sistemlerine kısa bir bakış, Şaip Okay: İller Bankası Kârının Yüzde ellisi, Rağip Ögel :Tekaüt işlerinde yaş ve yaş düzeltmesi, Nebil Özoğuz: Mahallî idarelerin malî mürakabesi, Halûk Pepeyi: İdarî teşkilatımız H. anket münasebet ile, Hâdi Sağanak: Hayvan hırsızlıkları,

Tercemeler bölümünde: Hikmet Kümbetlioğlu İçeriye göç, dışarıya göç, temsil, Hayri Orhun: Birden ziyade görevi olan memurlar,

Fikir hareketleri bölümünde: Mustafa Gönül: Germencik hakkında bir monoğrafi, İzzet Eraydın: Britanya polisi,

İdarî coğrafya bölümünde: Adıyaman İlcesi,

Yabancı mevzuat bölümünde: Finlandiyada Sosyal yardım Kanunu,

İçtihatlar bölümünde: Danıştay kararları,

Kanun ve kararlar bölümüde: Yayımlanan kanun ve tüzüler,

Bibliyografya bölümünde: 11 kitap ve saire hakkında bilgi ....

Hukuk ve İçtihatlar Dergisi. Sayı: 3 Konya 946, Krş: 70,

Konyada avukat Hasan Halis Sunğur'un iki ayda bir yayımladığı" Hukuk ve İçtihatlar Dergisi" nin 3. ncü sayısı her aydının hoşuna gidecek şu yazıları intiva etmektedir:

A. Necati Desel: Veraset ilâmları, Mithat Şahingil: Uyuşturucu maddelerden esrar imali, Ahmet Erdoğdu: Eve girme suçları, Hasan Halis Sungur: Yargıtay kararları Tevhidi İçtihat kısmı, Sedat Kısakürek, Enver Dündar Başar, Ömer Könü, Necati Erdoğan, Hikmet Tüzer: Yargıtay kararları ceza kısmı, A: Necati Desel: Yargıtay kararları Hukuk kısmı, Feridun Yasasever: Bibliyoğrafya, mevzuat ve olaylar ....

Kâzım DERELİ

460

Yargıtay Kararları

Ceza Bölümü

Nr. 9

Duruşmanın tatili kararı —temyiz edilebilme.

Mahkemenin gerek ağırlık ve gerek şahsî şikâyete bağlılık gibi sevke nazaran lehe olan kabulü savcılığı bağlamaz. Bu sebeple mahkemenin vermiş olduğu duruşmanın tatili kararı temyiz olunabilir.

(CMUK 305)

Yargıtay Ceza Dairesi.
Esas 2585 — Karar 2990

Hamal başı olarak çalıştığı Şükrü Eğinin deposundan bir göz taşı tulumbası ile bir kısım boş çuvalını çalmaktan sanık Ârif Gidişin yapılan yargılama sonunda suçun hotbehot ihkakı hak mahiyetinde olup takibi şahsi şikâyete bağlı bulunmasına ve şahsi şikâyette bulunulmamış olmasına göre sanık hakkındaki duruşmanın usulün 253 üncü maddesi gereğince tatiline dair Manisa asliye ceza mahkemesinden verilen 6/2/946 tarihli kararın Yargıtayca incilenmesi o yer C. Savcılığı tarafından istida edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle incelendi.

Duruşmanın tatili kararının sulhun vazifesizlik kararında 519 uncu maddeye mümas gösterilen ve savıcılığın son iddiasında 491/3 üncü maddeye teması iddia edilen suçun kendiliğinden hak alma mahiyetinde görülmesi üzerine verilmiş ve savcılık temyizinin suçun şahsi şikâyete bağlı olan hak alma mahiyetinde olmadığı yani son iddia gibi 491/3 üncü maddeye uyduğu iddiasına dayanmakta ve aleyhte bulunmuş olmasına ve esasen suç tarihinden itibaren altı aydan çok fazla zaman ve dolayısile şahsi şikâyet mehli geçmiş olmakla kararın beraete müntehi olduğundan sarfınazar gerek ağırlık ve gerek şahsî şikâyete bağlılık gibi sevke nazaran lehe olan kabulü savcılığı takyit edemeyeceğine ve aksini kabul etmenin suç tarihinden itibaren altı aylık mehil geçtikten sonra 456/2 inci maddeye mümas olan bir suçun yargıclıkça yanlışlıkla 459/1 inci maddeye uygun ve şahsî şikâyete bağlı görülerek duruşmanın tadiline karar verilmesi halinde dâvasını takdiri yanlışlığının kurbanı olarak ortadan kalkması sonucunu vermekle. Mahzurlu bulunmasına binaen aykırı istemin reddile kararın temyiz kabiliyetinin kabulüne esas hakkındaki mütalâalarının bildiril-

456 cı maddede gösterilen müddetler yaraların ağırlık derecelerini ölçen bir kıstas olmakla A—Mağdurun ömrünün vefa etmemesi,B—İkinci bir şahsın mağdur üzerinde daha fazla işten bırakacak bir yara hâsıl etmesine binaen yaranın işten bırakma müddetinin diğer yaranın müddetine tedahül etmesi gibi sebeplerin bu müddetlerin fiilen ve müstekillen tahakkuk e mesine mâni olmasının vaziyeti değiştiremeyeceğine binaen mağdurun yaralandığının on ikinci günü ölmüş bulunmasına dayanılarak adlî tıb işleri raporunda üç ay işten bırakacağı tesbit edilen yaranın hakıkatta on iki gün işten bıraktığını iddia eden itiraz ve sanığın getirmekte olduğu çalıların duvarına sürtünmüş olmasının mağdura küfretmek hakkını bahş edemiyeceğ cihetle tebliğnamedeki mütalâa ve buna dokunan itiraz yerinde olmadığından reddiyle gerekçeye dayanan ve usul ve kanuna uygun olan hükmün onarılmasına ve depo parasının devlete mal edilmesine ve 1700 kuruş harç alınmasına2/4/946da oybirliği ile karar verildi.

Tekerrür — Emniyeti umumiye nezareti

1—Emniyeti umumiye nezareti tedbirine muhalefet müstakil bir suçtur. sanıklar hakkında o tedbirin verilmesini gerektiren suç dolayısı ile tekerrür hükümleri uygulanır

2—Emniyeti umumiye nezaretinden her kaçış ayrı bir suçtur.

(CK 28,81)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 3183—Karar 4228

Çekmekte olduğu genel güvenlik gözetimi cezasından bir defa kaçmaktan sanık Hilmi ve bir kaç defa kaçamaktan sanık Cemilin; T.C.K. nun 307/2 ci maddesi gereğince birer ay hapislerine ve T.C.K. nun 11 ci maddesinde yazılı sayılan cezalar cinsinden olmadığından tekerrür ve içtima hükümlerinin tatbikine mahal olmadığına dair Kemâliye As.C. Yargıçlığından verilen 28/1/946 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi sanıklar ile O yer C. Savcılığı tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—Emniyeti umumiye nezareti cezasının ceza kanununun on birinci maddesinde gösterilen cezalardan olmayıp bir tedbir bulunmasına ve bu sebeble bunun infaz edilmemesinin infazı tamamlanmış olan esas hırsızlık cezasının tekerrüre esas tutulmasına mâni olmamasına ve emniyeti umumiye nezareti tedbirine muhalefetin müste-

464

kil bir suç teşkil etmesine göre sanıklar hakkında tekerrür hükmünün uygulanılmamasında isabet bulunmaması.

2—Her kaçışı müstakil bir suç olmasına nazaran Cemile iki ayrı ceza tayini ve içtima ettirilmesi gerekirken zühûl olunması.

Bozmayı gereklendirmiş ve istem bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan itiraz gibi hükmün bozulmasına 3/4/946 da oybirliği ile karar verildi.

Memurların kötü muameleleri

1—Tutulması emredilen sanıkların yaralanmaktan başka suretle tutulması kabil olup olmadığının araştırılması lâzımdır.

(CK 245).

Yargıtay Kararları 4. Ceza Dairesi.
Esas 3243—Karar 4236.

Çekmekte olduğu emniyeti umûmiye nezareti cezasından kaçan Fethi Arslanı takip sırasında kaçarken yakalamak için ateş etmeleri üzerine asıl faili belli olmayacak surette görevde yaralamaktan sanık Jandarma eri onbaşı Sâlim Sevinç ve Hüseyin Altayın; T. C. K. 245, 463 ncü maddeleri gereğince onbeşer gün hapis ve birer ay onbeşer gün muvakkatan memuriyetten mahrumiyet cezalariyle hükümlülüklerine dair Çankırı As. C. Yargıçlığından verilen 21/1/946 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi sanıklar ile oyer C. Savcılığı tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—Emniyeti umumiye nezareti cezasına mahkûm olması itibarile tutulması sanıklara emir edilmiş olan mağdurun başka suretle tutulması kabil olup olmadığı araştırılmak ve sonucu bakımından polis vazife ve salâhiyet kanununun 16 ncı maddesinin C: bendine veya T. C. K. nun 50 nci maddesine yer olnp olmadığı takdir edilmek gerekirken zuhûl olunması.

2—463 ncü maddenin 245/1 ci maddeye şamil olmadıgının gözetilmemesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazalr bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan istem gibi hükmün bozulmasına 3/4/946 da oybirliğile karar verildi.

465

Temyiz Kabiliyeti

Kabahatten verilen 20 liradan aşağı hafif para cezasına ait hüküm suçun cürüm olduğu ileri sürülerek temyiz edilebilir.

(CMUK 305).

Yargıtay kararları 4. Ceza Dairesi,
Esas 3823—Karar 4258.

Dikkatsizlik ve tedbirsizlikle yangına sebebiyet vermekten sanık Kanber Alazadenin T. C. K. nun 566, 89 cu maddeleri gereğince bir lira hafif para cezasiyle mahkûmiyetine ve cezasının ertelenmesine dair İstanbul As. 7.C. Yargıçlığından verilen 18/12/945 tarihli hükmün Yargıtayca incelenmesi oyer C. Savcılığı tarafından istida edilerek dâva avrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle incelendi.

Temyiz dilekçesinin birinci bendinde suçun, oluşa göre, kabahat değil cürüm olduğu ileri sürülmesine ve suçun temyiz kabiliyetini haiz bir maddeye uyduğu yolnada yapılan temyiz tevessüllerinin kabul edilmemesinin (birini köpeğine kasden ısırtarak yirmi gün işten kalmaya sebebiyet veren kimsenin 456/2 ci maddeye uyan hareketin temyize kabiliyetli olmayan bir kabahat maddesinin uygulanılmasının âmme haklarının müdafii olan C. Savcılığını takyit etmesi neticesini vereceğine) binaen aykırı mütelaânın reddile temyiz dilekçesinin kabulüne ve esas hakkındaki mütalâalarının bildirilmesi için dosyanın C. Başsavcılığına geri verilmesine 4/4/946 da oybirliğile karar verildi.

Şahsi dâva

Kanun yoluna baş vurarak şahsî dâvaya istinat eden. Savcının bozmadan sonraki duruşmalarda hazır olması gerektir.

(CMUK 347).

Yargıtay Kararları 4. Ceza Dairesi.
Esas 3756—Karar 4304.

Mahinur Dikiciye müteaddit defa madde tâyini suretile hakaret etmekten sanık jandarma Lütfü keserin bozmaya uyularak yapılan yargılaması sonunda T. C. Kanununun 480/1, 80, 89, 94 ncü maddeleri gereğince üç ay onbeş gün hapis ve elli sekiz lira 30 kuruş ağır para cezalarile hükümlüğüne ve on lira manevî tazminatın sanıktan alınarak dâvacıya verilmesine ve cezalarının ertelenmesine dair Bozkır Asliye ceza yargıçlığından verilen 5/2/946 tarihli hük-

466

mün Yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye göndermekle oluru düşünüldü.

1—Kanun yoluna müracaat etmekle usulun 347 nci maddesinin son fıkrasınca dâvaya iştirak etmiş (takibata başlamış) olmasına göre bozmadan sonra Savcı hazır olmaksızın duruşma yapılması.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar ancak bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onama isteminin reddile hükmün bozulmasına 4/4/946 da oybirliğile karar verildi.

İçtima

Bir veya bir kaç suç cezası kesinleştikten sonra bir veya bir kaç suç işliyen kimsenin evvelki cezaları 69 ile içtima ettirilmiş olsa bile bütün suçlar 77.maddeye göre içtima ettirilir.

(C K 77)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 3492 — Karar 4305

İsa, Kadir, Ahmedi dolandırmaktan sanık ve içtimaa tabi kısmen infaz edilmiş mahkümiyeti bulunan Zekinin yapılan yargılama sonunda Dolandırmaktan T.C. Kanunun 503, 77 ve 76 inci maddeleri gereğince yedi ay onbeş gün hapis ve iki yüz altmış bir lira altmış kuruş ağır para cezalarile mahkümiyetine ve sanığın mevkufiyetinin ve fazla yattığı günlerin para cezasından mahsubuna dair İstanbul 8 inci asliye ceza yargıçlığından verilen 22/2/946 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi oyer C. savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı tebligname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Bir veya bir kaç suçun kesinleşmesinden sonra bir veya bir kaç suç işleyen kimse 69 uncu maddeden istifade edemiyecegi ve evvelki cezalar 69 uncu madde ile içtima ettirilmiş olsa bile yeni içtimada bütün cezalarin 77 inci maddeye tabi tutulması gerekecegi cihetle tebliğnamede cezalardan bir kısmının 69 madde ile içtimai gerekeceği yolundaki mütaalâa yerinde degilsede.

I — Eski içtima çözülerek bütün cezaların yeniden 77/2 inci madde ile içtima ettirilmesi gerekirken infaz edilmiş olan dört ay onbeş gün ve üç ay ve bir aylık cezalar hariç bırakılarak yalnız son üç suç cezasının 77 inci madde ile içtima ettirilmeşi ve dolayısile hapsin fazla tâyini.

23/2/946 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi oyer C. Savcılığı tarafından süresinde istida edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—içinde öğretmenin ikamet ettiği herkesçe bilinen mektep binasının derslerin bitip talebenin dagıldığı dakıkadan itibaren mesken sayılacağına ve kapısı açık unutulmuş olsada buraya girmesi caiz olmayacağına ve sanığın oda penceresine kadar yaklaşmasının konut dokunulmazlığı kastin açıkca göstermesine göre beraet kararı verilmesinde isabet bulunmaması.

Bozmayı gereklendirmiş olduğundan itiraz ve istem gibi hükmün bozulmasına 12/4/946 da oybirliğile karar verildi.

Hakkı olmıyan yere tecavüz

CK 513/2 deki menfaat kaydi sudan intifaa maksurdur

(CK 513/2)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 8969 — Karar 4795

Umuma ait köyün su yolunu değiştirmekten sanık Mehmet ve İsmailin T.C. Kanununun 513/2 ve 522 nci maddeleri gereğince onar gün hapis ve onar lira ağır para cezalariyle mahkümüyetine dair Bor AS. Ceza yargıçlığından verilen 24/1/946 tarihli hükmün yargıtayca incelenmesi sanıklardan Mehmet ve Üst dereceli Niğde C.Savcılığı tarafından süreinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—513/2 inci maddedeki (hakkı olmayan bir menfaat) kaydının sudan intifaa maksur olmasına ve harkın değiştirilmesinden zarar gören tarla olmadığının Necibin şahadetinde bildirmesinin sanığın sudan intifa kastile hareket etmediğini göstermesine göre suç unsuru bulunmadığı gözetilmeden ceza verilmesi.

2—kabul bakımından doğumu itibarile İsmailin yaş indirmesinden faydalanması Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan Mehmet hakındaki onama isteminin reddile her iki sanık hakkındaki hükmün bozulmasına 12/4/946 da oybirliğile karar verildi.

472

Yalan şahitlik

Bakmak görmeği gerektirmez.

(CK 286)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 3538—Karar 4884

Bir yaralama hâdisesinin duruşması sırasında Asliye ceza mahkemesinde yalan şahitlikte bulunmaktan sanık Hüsnü Erdilin T. C. Kanunun 286/1 inci maddesi gereğince üç ay hapsine dair Saray AS. Ceza yargıçlığından yerileu 21/12/945 günlü hükmün yargıtayca incelemesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

1—Hariçi ve derunî bir çok his ve tesirlerin (görmenin) tabakukuna müessir olacağı kuşku götürmez bir hakikat olmakla hâdise yerinde bulunmanın ve hatta kavga edenler tarafına bakmanın behemahal görmeyi icap etirmeyeceğine ve Alinin şehadetine göre kesin sübut delilleri gösterilmeden ceza verilmesi.

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlar bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan onamaisteminin reddile hükmün bozulmasına ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacaktan alınmasına 13/4/946 da oybirliğile karar verildi.

Halkı rahatsız etmek

Başkasına ait evin içini görmek kastile yatak odasına çıkmak CK 547 deki suçu teşkil eder.

(CK 547)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi
Esas 4213 — Karar 5019

Şerife sakaryanın konut dokunulmazlığını bozmaktan sanık Hüseyin Fenerin yapılan yargılama sonunda: sanığın eylemi sarhoş olarak evin yatak odası penceresine yakın bir ağaca çıkarak ev içinde bulunan kimselerin yatak kıyafetlerini seyir etmek suretiyle itidal ve müvazene harici harekette bulunmak suretiyle ev halkının hazur ve rahatını bozmaktan ibaret olmasına mebni T. C. K. nun 547 nci madcesi gereğince ve takdiren beş gün hafif hapsine dair İzmir As. 3. C. Yargıçlığından verilen 11/2/946 tarihli hükmün Yargı-

473

tayca incelenmesi sanık tarafından suresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile dairaye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Başkalarına ait evin içini görmek kastiyle ağaca çıkmanın itidal ve müvazene harici bir hareket olmasına ve sanığın ağaca çıkıp evleri içindeki hususiyetlerini gözetmesinin mağdurları inciteceği tabiî bulunmasına göre yerinde olmayan itiraz ve istemin reddiyle hükmün onanılmasına ve 100 kuruş harç alınmasına 17/4/946 da oybirliği ile karar verildi.

Hırsızlık

Çalınan mal hazırlık soruşturmasında geri verilirse CK. 523/1 uygulanır.

(CK. 523)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi.
Esas 4507 — Karar 5084.

Geceleyin Ömer Alinin dükkânından anahtar uydurmak suretile girerek fındık ve elma çalmaktan sanık fârık ve mümeyyez Necmettin ve Kadir Yıldızın T. C. kanununun 493/2, 54/3, 47/4, 522/1, 523/2 inci maddeleri gereğince birer ay onar gün hapislerine dair Rize As. ceza yargıçlığından verilen 10/1/946 günlü hükmün Yargıtayca incelenmesi sanıklardan Necmettin tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı tebliğname ile daireye gönderilmekle oluru düşünüldü.

Yaş maddesinin 522 ve 523 ncü maddelerinden önce uygulanılması yolsuzluğu sonuca etkili değilsede:

1— Hırsızlığın anahtar uydurmak suretile yapıldığını sübuta vardıran kesin deliller gösterilmeden 493 ncü madde ile ceza verilmesi.

2— İade ve tazminin hazırlık tahkikatında olması bakımından 523 ncü maddenin birinci fıkrası yerine ikinci fıkrasiyle indirme yapılması.

3— 54 ncü maddenin atıf yaptığı 47/4 ncü madde bir sene müddetin 6—12 senelik cezalara karşılık kabul edilmiş olmasına nazaran üç senelik ceza için bir sene tâyininde âdil nisbet bulunmaması.

474

Bozmayı gereklendirmiş ve itirazlarla istem bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına ve sebebine göre Temyiz etmeyen sanık Kadirinde bozmadan faydalandırılmasına ve 500 kuruş bozma harcının ileride haksız çıkacaktan alınmasına 18/4/946 da oybirliğile karar verildi.

Tekerrür

Tekerrürde infaz tarihi olarak mevkufiyete mahsup edilen cezanın kesinleştiği tarih alınır.

(CK 81)

Yargıtay 2 Ceza dairesi
Esas 3418—Karar 3695

Ali Rıza Işık ve Emir Yılmazın buğdaylarını çalmaktan sanık ve tutuklu İsmail Doğan hakkında bozma kararına uyularak yapılan duruşma sonunda: C.K. nun 491/1, 80, 81, 522, 525, inci maddeleri gereğince neticeten iki ay bir gün hapsine ve o kadar da emniyeti umumiye nezareti altında bulundurulmasına dair Gölpazarı sulh ceza mahkemesinden verilen 23/2/946 T. hükmün yargıtayca incelenmesi sanık tarafından süresinde istida ve şartı yokluk ilmünaberiyle ifa edilerek dâva evrakı C. başsavcılığının 27/3/946 T. tebliğnamesiyle daireye gönderilmekle icabı düşünüldü.

Bozmaya uyulduğu halde emniyet nezareti cezasının içtimaa tabi tutulması aleyhe bozma sebebi sayılmamıştır ancak: Sanığın 23/3/942 ve 5/2/942 tarihlerinde ormandan ağaç kesmek maddelerinden dolayi birer hafta hapsine dair verilen hükümlerden başka hırsızlıktan dolayı verilen bir ay beş gün hapis cezasını mevkufen 11/6/935 T. de ve yine diğer bir hırsızlıktan verilen bir ay onbeş gün hapis cezasının mevkufen 27/7/932 T. de çektiği dosya arasında bulunan C. savcılığının 3/1/945 T. ve 210 sayılı yazısında bildirilmiş ve mahkemece bu kayda dayanılarak tekerrürden dolayi yazılı şekilde karar verilmişse de hırsızlığa ait cezaların infaz tarihleriyle son suçun işlendiği tarih arasında on seneden fazla süre geçtiğinden tekerrüre esas olamıyacağının ve orman suçundan mükerrir bulunmasıda 522 inci maddenin hafif hükümlerinin uygulanmasına mâni teşkil etmeyeceği cihetle tekerrüre esas tutulan hırsızlık suçlarının kesinleştiği ve infaz tarihleri esaslı surette tahkik ve tesbit edilerek neticesine göre karar ittihazı lüzumundan zuhul edilmiş ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde bulunmuş olduğundan tebliğnamede-

475

Yargıtay Kararları
Hukuk Bölümü
Nr. 9

Varlık vergisi. İhale farkının tahsili

Varlık vergisinden dolayı satışa çıkarılan gayrimenkulün alıcısı bedeli zamanında ödemediğinden yapılan ikinci ihaledeki farkın tahsili için açılan dâva dinlenir. Varlık vergisinin affına dair hükmün bu alacakla ilgisi yoktur.

(4530 Sayılı K.)

Yargıtay 4. H. Dairesi
Esas 3637—Karar 2722

Kadıköy maliyesine varlık vergisi mükelleflerinden Azadorunun verği borcundan dolayı karısı Vartohi uhdesinde bulunan verği teminatı hükmünde olan gayrimenkul müzayede ile dâva olunana yirmi altı bin iki yüz liraya ihale edilmiş ve şartnamenin üçüncü maddesi gereğince tâyin olunan üç günlük süre içinde dâva olunanın ihale bedelinin yatırılmamış ve bundan ötürü ihale fesholunarak on beş bin yüz liraya başkasına ihale edilmiş olduğundan bahsile iki ihale arasındaki fark olan on bir bin yüz liadan teminat akçesi bin iki yüz yetmiş beş liranın tenzilinden sonra geri kalan dokuz bin sekiz yüz yirmi beş lira ihale bedeline masrafların ilâvesile cem'an on bin iki yüz on dokuz liranın faiz ve vekâlet ücretile birlikte tahsilini dâvacı vekili istemiş dâva olunan dahi teminat akçesi bin iki yüz yetmiş beş liranın geri verilmesine karar verilmesini mütekabilen dâva eylemiştir.

Varlık vergisinden mütevellit alacak hakkının borçluya karşı terkin edilmiş olmasına ve borçluya ait emval dolayısile üçüncü şahıslarla yapılan muâmele ve bağıtlardan vucut bulan zimmetlerinden dolayı üçüncü şahıslarında asla tebaen varlık vergisi borçlusuna izafetle takipden masun kalacakları besbelli bulunmuş olduğundan esas ve mütekabil dâvanın reddine karar verilmiştir.

YARGITAY KARARI

İşin duruşmaya bağlı olduğu anlaşılarak bu istem kabul edilmiş ve gün belli edilerek taraflara çağrı kâğıdı gönderilmişti. Belli günde temyiz eden hazine adına vekili avukat Tevfik Şenocak geldi ve üstüne temyiz olunan vekili gelmemiş olduğundan onun yok-

lunmasından kumla karıştığı ve bu suretle tonda yüzde kırk fazlalık husule geldiği keşfen sabit olmuş ve hariçten kömür üzerine ayrıca kömür ilâve edildiğine dair bir iddia ve dâva da mesbuk olmadığına göre mevcut kömürün yalnızca orman idaresi tarafından satılan kömürlerden ibaret bulunduğu anlaşılmasına binaen dâva olunanın mudafaasının reddile müddeabih kömürlere vâkı müdahalesinin menine ve idare tarafından yapılması icabeden muamelenin ifasile kömürlerin imrarı lüzumuna ve ihtiyati tedbir kararının devamına karar verilmiştir.

YARGITAY KARARI

İşin duruşmaya bağlı olduğu anlaşılarak bu istem kabul edilmiş ve gün konularak taraflara çağrı kâğıdı gönderilmişti. Belli günde orman idaresi adına vekili avukat Sami Bilgin gelmiş ve üstüne temyiz olunan çağrı kâğıdını almış olduğu halde gelmemiş olduğundan onuu gıyabında duruşmaya başlanarak temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan ve temyiz eden vekili dinlenildikten sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

3116 Sayılı orman kanununun otuzaltıncı maddesine 3444 sayılı kanunla eklenen fıkrada (orman idaresi nakliye tezkerelerine müsteniden mürüriye tezkeresi verir. Orman malları eb'ad, cins, nev'i itibarile ibraz olunan nakliye veya mürüriye tezkeresine tevafuk ettiği ve damgalı olduğu taktirde heyeti umumiyesi üzerinde hacmen yüzde on ve veznen yüzde on beşe kadar zuhur edecek fazlalık nakliye veya mürüriye tezkeresinde yazılı satiş bedeli üzerinden orman resmi alınarak serbest bırakılır. yukarıki hadleri aşan miktar bütün fazlalığa şâmil olmak üzere kaçak addile müsadere olunur. Nakliye veya mürüriye tezkeresinin muafık olupta damgasız olan emvalden cezaen ayrıca iki kat satış bedeli alınır.) diye yazılı olmasına ve dâvalı idarenin müdahalesinin men'i talep ve dâva olunan kömürün artış nisbetinin yüzde kırk olduğu bilir kişi raporuna dayanılarak mahkemece kabul edilmiş bulunmasına göre kanunun tâyin ettiği nisbet dışında kalan fazlaya müteallik dâvanın reddine karar verilmek gerekli iken hilâfına yazılı sebep ve düşünce ile temamı hakkında dâvalı idarenin müdahalesinin men'ine karar verilmesi yolsuz ve temyiz itrazları bu bakımdan yerinde görüldüğünden hükmün (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ilerde haksız çıkacak tarafdan alınmasına 27/11/945 tarihinde oybirliğile karar verildi.

479

mekte olduğundan bahsile senet tarihindeki rayici olan onar lira hesabile sekiz yüz liranın dâva olunanlardan yargılama gideri ve vekâlet ücretile birlikte tahsili isteminden ibarettir.

Gıyap kararı üzerine gelmiş olan dâva olunan gıyap giderini vermeyeceğini söylemiş olmakla mahkemeden çıkarılarak gıyabında yapılan yargılama sonunda: senet tarihinde bir altın liranın sekiz ve dokuz liraya alınıp satıldığı bilir kişi beyanından anlaşılmış ve gayrimenkulün haricen alım ve satımı muteber bulunmamış olduğundan bilir kişinin beyanı veçhile takdiren beherinin sekizyüz kuruştan tutarı olan altıyüz kırk lira dâvacının dâva olunan zimmetinde alacağı olduğu sabit bulunmasına ve dâva olunan meblâğı müteabihi icraen inkâr eylediği % 10 tazminatla birlikte tutarı olan yediyüz dört liranın dâva olunandan alınarak dâvacıya verilmesine karar verilmiştir.

YARGITAY KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Hukuk mahakemeleri usulü kanununun 404 üncü maddesinde «bilumum gıyap masrafının gaibe tahmil olunacağı ve ilk celsei mahkemede her türlü muameleden evvel gaibin bu masrafı mahkeme veznesine tevdia medbur » olduğu yazılı isede gaibin bu masrafı ödemediği takdirde mahkemeye kabul olunup olunmayacağı hakkında bu maddede bir kayıt ve sarahat yoktur. Ancak sözü geçen kanunun dörtyüz ondördüncü maddesidde „iki taraftan her biri istımanı talep eylediği öahit ve ehli hibrenin veya talebine mebni icra kılınacak keşif vesair muamelenin masrafini tediyeye ve buna kifayet edecek meblâğı mahkeme veznesine tevdia mecburdur. Hâkim tarafından tâyin olunan müddet içinde masrafı vermeyen taraf talebinden sarfınazar etmiş adolunur» denilmekte olmasına ve bu maddedeki« sair muamele » tâbiri gıyap muamelelerinede şâmil bulunmasına binaen gıyap kararı üzerine mahkemeye gelmiş ve fakat ğıyap masrafını mahkeme veznesine yatırmamış olan dâva olunanın bu masrafı mahkeme veznesine yatırmak üzere yargıç tarafından kendisine münasip bir müddet verilmek ve bu müddet içinde yatırmadığı taktirde mahkemeye kabulü isteminden vaz keçmiş sayılarak mahkemeden çıkarılıp gıyabında duruşma yapılmak gerekli iken bu suretle bir müddet verilmeksizin mahkemeden çıkarılarak gıyabında duruşma yapılması ve dâva dilekçesinde icra tazminatı istenmediği

482

Görev—Tesçil, taksim ve şüyunu izalesi dâvası.

Sulh mahkemesinden asliye mahkemesine tevdi edilen dâva tesçil dâvasi olduğu halde sulh mahkemesinin görevine giren taksim ve şüyuun izalesi dâvasına da bakılması yolsuzdur.

(H.M U.K. 561)

Yargıtay 5—Hukuk dairesi
Esas 945/136—Karar 84

Bartinin geriş köyünden Mahmut kızı Hatice ile aynı köyden Abdullah oğlu Ahmet aralarındaki taksim ve şuyuun izalesi ve tesçil dâvasından ötürü Bartın asliye hukuk yargıçlığından taksim ve tesçile ve bu suretle şüyuun izalesine dair verilen 19/10/944 gün ve 74 sayılı ilâmın yargıtayca incelenmesi Abdullah oğlu Ahmet vekili Avni Çelebi tarafından süresi içinde verilen dilekçe ile istenilmekle, temyiz edilen ilâm ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

YARGITAY KARARRI

Sulh mahkemesinden asliye mahkemesine tevdi edilen dâva, tesçil dâvasıdır. Böyle olduğu halde sulh mahkemesinin görevi cümlesinden olan taksim ve şüyuun izalesi dâvasına da bakılarak ilâmda yazılı olduğu üzere hüküm verilmesi kanuna uygun bulunmamış ve bozma dileği bu itibarla yerinde görülmüş olduğundan temyiz olunan hükmün H. U . M. K. nun 428 inci maddesi gereğince (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı 670 kuruş temyiz masrafının ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 27/11/945 gününde oybirliğile karar verildi.

Yargılama sırasında müddeabihin başkasına temliki.

Yargılama sırasında, müddeabih başkasına temlik edildiği takdirde, usulün 186 cı maddesi göz önüne alınmadan, dâvaya devam olunması yolsuzdur.

(H.M.U.K. 186)

Yargıtay 5—Hukuk Dairesi.
Esas 945/194—Karar 95

Dâvacılar; murisleri Ahmet Sadık namlarına tapuda 1283 tarihi ile kayıtlı yeri ve sınırları belli tarla kendilerine intikal ede-

feshine mütedair bulunan kararın süresi içinde temyizen incelenmesi Edhem Öztop tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili evrak mahallinden daireye gönderilmiş olmakla okundu ve gereği görüşülüp düşünüldü:

İcra ve İflâs kununun 124 üncü maddesinin son fıkrası gereğince satılığa çıkarılan gayrimenkulde hisseli bulunan kimsenin hissesi muhammen kıymetin yüzde yedi buçuğu raddesinde ise artırmağa iştiraki için kendisinden ayrıca pey akçesi ve teminat aranmamak lâzım gelirse de şikâyetçi Celâlin hâdisede iki defa uhdesine ihale olunan gayrimenkulün satiş bedelini sözü geçen kanunun 133 üncü maddesi uyarınca derhal veya verilen mehil içinde vezneye yatırmamış olması infazı istenen izalei şuyu ilâmı hükmünün yerine getirilmesini geri bıraktırmak ve muameleleri uzatarak diğer hissedarları zararlandırmak gibi kötü niyetle hareket ettiğine delâlet ettiğinden ve satış memurunun tarafların menfaatlerine uygun ve en elverişli tarzda artırma şartlarını tesbit etmesi ve bu hususta tedbir alması gerekli bulunduğundan satış memurluğunca ihaleden önce şikâyetçiden teminat istenmesi zaruri bulunmuş olduğu halde Mercice yazılı olduğu üzere karar verilmesi kanuna aykırı ve alıcı Ethemin bozma dileği bu bakımda yerinde olduğundan temyiz olunan kararın bu sebebten İcra ve İflâs kanununun 366 ve H. U. M. kanununun 428 inci maddeleri gereğince (Bozulmasın)a ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 29/3/946 tarihinde oybirliğile karar verildi.

490

Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları

Nr. 4

Görev

Bir mal sahibinin 1331 tarihli emvali metruke kanununa göre mütegayyip kişilerden olup olmadığının incelenmesi danıştaya aittir.

Ahmet oğulları Hasan, Ali ve Mehmet Gö.cü tarafından maliye hazinesi aleyhine açılan tapu kaydının iptali ve müdahalenin önlenmesi dâvasından dolayı Nevşehir asliye hukuk mahkemesinin 1/10/1940 tarihve 328 ve Danıştay Beşinci dairesinin 4/11/1942 tarih ve $\frac{1772}{167}$ sayılı kararları arasında meydana gelen selbî görev uyuşmazlığının çözülmesi dâvacılar vekilinin verdiği 24/5/1946 tarihli dilekçe üzerine istenmekle olay 5/7/1946 tarihinde toplanan Uyuşmazlık mahkemesinde incelenerek; Baş vurmanın 4788 sayılı kanunun tâyin ettiği şekil ve süre içinde yapıldığı görüldükten ve uyuşmazlığın konusunu teşkil eden kararlar ve ilgili sair kâğıtlar okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Mütegayyip şahıslardan Nişana ait tapulu ev emvâli metruke kanunları mucibince 339 yılında hazine adına kayt ve tesçil olunduktan sonra Nişanın oğlu Mihran tek mirasçı sıfatiyle babası adına kayıtlı olan bu evi kendi üstüne geçirterek dâvacılara satmıştır.

Bu suretle sözü geçen evin, hem hazine ve hemde bunu Mihrandan satın alan dâvacılar adına kayıtlı bulunmasından dolayı 1515 sayılı kanunun ikinci maddesi gereğince muamelenin düzeltilmesi hususu tapu memurluğundan dâvacılara bildirilmiş ve bunlar tarafından da hazinenin tapuda adına yaptırmış olduğu kaydın iptali ve müdâhalesinin men'i hakkında Nevşehir asliye hukuk mahkemesine dâva açılmıştır.

Hazine mümessili, savunmasında, dâva olunan evin 14/5/331 tarihinde yayınlanan ve mütegayyip eşhasın gayrimenkul mallarının

hazineye geçeceğine dair olan kanunun ikinci maddesi mucibince 339 yılında hazine adına tesçil olunduğunu ve bundan sonra bu malın sahibi olmıyan mirasçının dâvacılara ferağının ve onlar namına tesçilinin hükümsüz bulunduğunu bildirmiştir.

Hazine adına olan kaydın iptalini isteyen dâvacılar, esasda Nişan hakkında emvali metruke kanunlarının uygulanmıyacağı iddiasında olduklarından bu hususu görevli kaza mercileri önünde ispat etmek zorundadırlar.

Hakikatta hazine adına olan kaydın yolsuzluğu dâvacıların bu gayri menkulü Nişan oğlu Mihrandan iktisablarını muteber ve bunun aksine olarak gayri menkulün hazineye intikalinin doğruluğu bu mirasçının sonradan tasarrufunu ve dâvacıların iktisabını hükümsüz kılacağından taraflar arasındaki dâva ve ihtilâfın halli tamamile asıl mal sahibi Nişan hakkında emvali metruke kanunlarının uygulanmasının doğru olup olmadığının açıklanmasına bağlı bulunur. Halbuki bir kimesenin mütegayyip şahıslardan olup olmadığının halli, 1331 sayılı temlik kanununun 7 inci maddesine ait Büyük Millet Meclisinin 146 numaralı tefsir kararıyle Devlet Şûrrasına bırakılmış olduğundan bu tefsir karşısında mahkemenin dâvanın esasına taallûk eden ihtilâfı soruşturup incelemeğe ve bir karara bağlamağa görevi yetmez.

Hazine adına olan tapu kaydının iptali iddiası, esasta bu kaydın dayandığı hukukî hal ve sebeplerin baştan incelenmesini gerektireceğinden bu bakımdan görevin tâyini zarurî olur nasıl ki, sözü geçen Büyük Millet Meclisi tefsir kararında emvali metruke kanunları uyarınca el konmuş veya konacak olan gayrimenkul malların hazine namına kaydedilmiş hükmünde olduğunun beyanından sonra bu kanunların tatbiki aleyhinde Devlet Şûrrasından bir karar alınmadıkca bu kabîl malların sahiblerine veya müstahiklerine verilemiyeceği bildirilmiştir.

Yukarda beyan olunan mucip sebeplerden dalayı Danıştay Beşinci dairesinin görevsizlik kararının kaldırılarak dâvacılar ile hazine arasında ihtilâfa sebep olan yeri belli evin sahibi Nişanın mütegayyip şahıslardan olup olmadığının Danıştayca incelenerek bir karara bağlanması lüzumuna 5/7/1946 gününde Oyçokluğu ile karar verildi.

No. 5

Özel bir ortaklık (şirket) yanında geçen hizmet müddeti sebebi ile kazanılan tekaütlük tazminatı hakkındaki dâva özel bir hukuk alanına girmesi dolayısile Adalet mahkemelerinin görevine girer

492

sat için muktazi tazminatın bir taraflı olarak takdir edildiğinden ve saireden bahsile bunun arttırılmasını isteyen dâva dilekçesi;

Dâvalıların, el koyma kararı gibi tazminat kararının da bir hâkimiyet tasarrufu olduğu ve bu kabîl uyuşmazlıkların çözüm yerinin Danıştay olabileceği yolundaki itiraz ve savunmaları;

Dâvacının, el konulan bir mala takdir edilen tazminatın el koyma kararı gibi icraî bir karar ve muamele olarak telakki olunamiyacağı ve tazminat işinin Adalet mahkemelerinde görülmesi iktiza edeceğini nâtık cevap lâyihası;

Asliye Üçüncü Hukuk mahkemesinin; dâva, el koyma kararına itiraz mahiyetinde olmayıp idarece tesbit edilen tazminat miktarına taallûk etmesine binaen mahkemenin dâvayı görmeye vazifeli bulunduğuna dair 3/5/1946 tarihli kararı okunup ve kanun sözcüsünün dâva idarî bir tasarrufun tâdil ve ıslahını istihdaf ettiği cihetle çözüm yerinin idarî kaza olması lâzım geleceği hakkındaki düşüncesi dinlenildikten sonra Uyuşmazlık mahkemesinin 5/7/1946 günündeki oturumunda keyfiyet incelenerek icabı düşünüldü:

Dâvacı şirketin, imtiyazını haiz olduğu Zingal, Zindan ve Çangal Ormanlarındaki bilcümle tesisatına el konmak suretiyle işletmenin Devlet fonksiyonları arasına alınması âmme kanunlarından bulunan Millî korunma kanununun verdiği yetkiye binaen koordinasyon heyeti kararıyle vukubulmuş ve bu tesisat için takdir edilen tazminat dahi koordinasyon kararı unvanile tezahür eden aynı idarî tasarrufun hukukî bir neticesi bulunmuştur.

Bir kül teşkil eden idarî icraî bir tasarrufun, aksine bir metin mevcut olmadıça, muhtavasının kaza mercileri arasında tefrike tabi tutulması için hukukî bir sebep ileri sürülemiyeceğinden ve idarî bir tasarruf aleyhindeki çözüm yerinin ise idarî kaza olması icapedeceğinden hâdis dâvada Ankara Asliye üçüncü Hukuk Yargıçlığının vazifesizliğinden ve keyfiyetin mezkûr mahkemeye bildirilmesine 4788 numaralı kanunun 17 inci maddesine tevfikan 5/7/1946 tarihinde bir oy azlığa karşı Çoklukla karar verildi.

494

Adalet Dergisi

Sayısı 30, yıllık abonesi 300 kuruştur

Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan veya satın alınan ve mevcudu bulunan kitapların adları, fiyatları, aşağıda; eldeetme yolu da kapağın içinde gösterilmiştir.

Adı	Fiyatı Kr.
Avukatlık kanunu	50
Alman ceza muhakemeleri usulü kanunu	175
Bağlamlar kanunu şerhi (H. Oser)	150
Ceza kanunu üzerinde bir inceleme	75
Cezalı kanunlar ve bunları tatbik eden merciler üzerinde mülâhazalar	40
Ceza Muhakemeleri kanununun esbabı mucibesi	50
Adalet Muntığı„	300
(941-942 Yılları Yargıtay Kararları Hukuk Bölümü	300

Adı	Fiyatı Kr
Ceza Muhakemeleri usulü kanunu üzerinde bazı izahlar	50
Ceza Muhakemeleri Usulü kanunu alfabetik fihristi	75
Deniz ticareti kanunu	50
Hâkimler kanunu	50
Meşhut Suçlar Kanunu	15
„ „ „ talimatı	15
Varşova konferansı	75
Tamimler mec. (1928-1937)	175
„ „ (1938)	100
„ „ (1939-1940)	100
Noter Kanunu	50
Devletler umumi hukuku	300
Madrid Konferansı	100

Dergiye konulmak üzere gönderilen yazılar yeni türkçe terimlerle yazılmış olmalıdır.

967

Adalet Dergisine abone olma ve kitap alma şartları

1 — Adalet Dergisine abone olmak ve Adalet Bakanlığı tarafından bastırılan kitaplardan satın almak istiyenler:

a) Yayım Müdürlüğüne bir mektupla adreslerini ve abone veya kitap isteklerini bildireceklerdir.

b) Kitap veya abone bedelini bulundukları yer mal sandığına yatıracaklar ve karşılığında alacakları (hâsılatı müteferrika) makbuzunu ya mektuplarına bağlı olarak gönderecekler, yahutta oturdukları yer C. Savcılığına teslim edeceklerdir.

c) C. Savcılığı teslim aldığı makbuzu ve istenilen kitap veya aboneyi ve alıcının adresini Adalet Bakanlığına gönderecektir.

d) Kitap ve dergiler ayrıca posta ücreti istenilmeksizin Bakanlık Yayım Müdürlüğünden alıcının adresine yollanacaktır.

e) Adalet Dergisinin kapağında gösterilen kitaplardan başkasını almak istiyenler o kitabın mevcudu olup olmadığını daha önce Yayın Müdürlüğünden sormaları ve ona göre istemeleri lâzımdır.

Dergiye konulması istenilen yazılar doğrudan doğruya Bakanlığa gönderilir. Yazıların Dergiye konulup konulmayacağı bildirilmez ve konulmıyan yazılar geri verilmez. Dergideki yazılarda öne sürülen düşünce ve inanlar yazarların düşünce ve inanlarıdır